

Työryhmämuistio MMM 2005:10

Metsähallituksen erävalvonta- työryhmän muistio

Helsinki 2005

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 15.2.2005 työryhmänselvittämään toiminnallisesti tarkoituksemukaisen erävalvonnan järjestämiseen Metsähallituksessa liittyvät säännöstarpeet.

Työryhmän oli selvitettävä erävalvonnan sisältö, tehtävää hoitaville virkamiehille asettavat vaatimukset, tehtävän hoidon kannalta tarpeelliset toimivaltuudet ja niiden käytön edellytykset, toiminnan vastuu- ja valvontasuhteet sekä muut erävalvonnan kannalta tarpeelliset asiat. Kansalaisten perusoikeudet, oikeusturva ja muut hyvän hallinnon vaatimukset oli otettava ehdotuksissa asianmukaisella tavalla huomioon.

Työryhmän oli laadittava ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän puheenjohtajaksi maa- ja metsätalousministeriö määräsi hallitusneuvos Matti Setälän maa- ja metsätalousministeriöstä.

Työryhmän muiksi jäseniksi kutsuttiin lainsäädäntöneuvos Asko Välimaa oikeusministeriöstä, ylitarkastaja Keijo Suuripää sisäasianministeriöstä, hallitusneuvos Tanja Viljanen maa- ja metsätalousministeriöstä, johtava lakimies Jorma Karttunen Metsähallituksesta ja toiminnanjohtaja Raimo Vajavaara Metsästäjäin Keskusjärjestöstä.

Työryhmän sihteeriksi määrättiin hallitussihteeri Vilppu Talvitie maa- ja metsätalousministeriöstä.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 31.5.2005. Työryhmän määräaikaa jatkettiin maa- ja metsätalousministeriön 31.5.2005 tekemällä päätöksellä 15.9.2005 saakka, kuitenkin siten, että työryhmän alustava ehdotus oli saatava valmiiksi 21.6.2005 mennessä.

Työryhmän työn aikana kuultavana olivat professori Kaarlo Tuori, professori Veli-Pekka Viljanen, valtiosyyttäjä Matti Nissinen sekä palvelupäällikkö Erkki Turtinen ja erätarkastaja Aimo Tervämäki.

Työryhmän ehdotus on viimeistelty alustavista ehdotuksista saatujen lausuntojen pohjalta.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä kunnioittavasti luovuttaa ehdotuksensa hallituksen esitykseksi laiksi Metsähallituksen erävalvonnasta maa- ja metsätalousministeriölle.

Ehdotukseen sisältyvät jäsenten Viljanen ja Vajavaara eriävät mielipiteet.

Helsingissä 8 päivänä syyskuuta 2005

Matti Setälä

Asko Välimaa

Keijo Suuripää

Tanja Viljanen

Jorma Karttunen

Raimo Vajavaara

Vilppu Talvitie

Sisällysluettelo

Luovutuskirje	2
Sisällysluettelo	4
Tiivistelmä	5
Sammandrag	6
Eriävä mielipide	7
Hallituksen esitys	8
Hallituksen esityksen sisällysluettelo	9

Tiivistelmä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Metsähallituksen erävalvonnasta. Laissa säädettäisiin erävalvonnan tarkoituksesta, erävalvontatehtävästä, erävalvontaa suorittavista virkamiehistä sekä heidän kelpoisuusehdoistaan, toimivaltuuksistaan ja valtuuksien käytön edellytyksistä. Esitys sisältäisi myös säännökset erävalvontatoiminnan valvonnasta.

Esityksen mukainen erävalvonta ei tarkoittaisi ainoastaan suppeaa metsästystä ja kalastusta koskevien säännösten noudattamisen valvontaa, vaan se käsittäisi muidenkin Metsähallituksen hallinnassa olevan alueiden käyttöön liittyvien toimintojen seurannan, neuvonnan ja valvonnan. Tehtävään sisältyisi myös Metsähallituksen metsä- ja muun omaisuuden yleinen valvonta muun muassa anastusten ja vahingontekojen ehkäisemiseksi.

Erävalvontatehtävä kuuluisi Metsähallituksessa julkisia hallintotehtäviä hoitavalle julkisten hallintotehtävien yksikölle. Tehtäviä varten yksikössä olisi tarvittava määrä poliisikoulutuksen saaneita virkasuhteisia erätarkastajia.

Esityksessä ehdotetaan erävalvontatehtäviä Metsähallituksessa hoitaville virkamiehille useita tehtävän hoidon kannalta tarpeellisiksi arvioituja toimivaltuuksia, joihin sisältyy perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin puuttumista. Toimivaltuuksiin kuuluisivat muun ohessa oikeus rikkomuksesta epäillyn henkilöllisyyden selvittämiseen, turvallisuustarkastukseen tekemiseen, eräin edellytyksin henkilön kiinniottoon ja poikkeuksellisesti voimakeinojen käyttöön, suppean esitutkinnan toimittamiseen sekä rikesakon määräämiseen ja rangaistusvaatimuksen tiedoksiantoon.

Lakiehdotuksen mukaan Maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä olisi valvoa, että erävalvontatoiminta on lain mukaisesti ja muuten tarkoituksenmukaisesti järjestetty Metsähallituksessa.

Lääninhallitus valvoisi toimialueellaan erävalvontaan kuuluvien toimivaltuuksien käyttöä.

Sammandrag

I propositionen föreslås en lag om Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakning. Lagen ingår bestämmelser om jakt- och fiskeövervakningens syfte, jakt- och fiskeövervakningsuppgiften, de tjänstemän som utför jakt- och fiskeövervakning och deras behörighetsvillkor och befogenheter samt om villkoren för utövandet av befogenheterna. Propositionen innehåller också bestämmelser om tillsynen över jakt- och fiskeövervakningen.

Jakt- och fiskeövervakning enligt denna proposition avser inte bara en begränsad tillsyn över att jakt- och fiskebestämmelserna iakttas, utan den omfattar också uppföljning, rådgivning och övervakning i fråga om andra funktioner förknippade med användningen av områden som är i Forststyrelsens besittning. I uppgiften ingår vidare en allmän tillsyn över Forststyrelsens skogsegendom och övriga egendom bl.a. i avsikt

Jakt- och fiskeövervakningen skall skötas av enheten för offentliga förvaltningsuppgifter, som har hand om de offentliga förvaltningsuppgifterna vid Forststyrelsen. Enheten skall ha så många polisutbildade jakt- och fiskeövervakare anställda i tjänsteförhållande som det behövs för uppgiften.

I propositionen föreslås att de tjänstemän som utför jakt- och fiskeövervakning vid Forststyrelsen skall ha flera befogenheter som ansetts nödvändiga för utförandet av uppgiften och som inkluderar ingrepp i sådana grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen. I befogenheterna ingår bl.a. rätt att utreda identiteten i fråga om en person som misstänks för en förseelse, utföra säkerhetsvisitation, under vissa förutsättningar gripa en person och i undantagsfall använda maktmedel, göra summariska förundersökningar samt förelägga ordningsbot och delge straffanspråk.

Enligt lagförslaget skall jord- och skogsbruksministeriet övervaka att Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakning har ordnats på ett lagenligt och i övrigt ändamålsenligt sätt.

Länsstyrelsen skall som högsta regionala polismyndighet övervaka hur jakt- och fiskeövervakarna utövar sina befogenheter.

14.9.2005

ERÄVALVONTALAKITYORYHMÄ

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Näkemyksemme mukaan ehdotukseen hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi Metsähallituksen erävalvonnasta tulisi tehdä seuraavat muutokset:

Ehdotuksen 7 §:n 2 ja 3 momentti (ns. puhalluskoe) tulisi poistaa kokonaan.

Perustelut: Rajanveto poliisiviranomaisten ja muiden yleisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimivaltuuksien kanssa tulee olla mahdollisimman selkeä.

Ehdotuksen 2 §:n mukaan erävalvonnalla tarkoitetaan mm. metsästystä, kalastusta, luonnonsuojelua, luonnonvaraisten eläinten kohtelua, avotulentekoa ja roskaamista jne. koskevien säännösten noudattamisen valvontaa. Erävalvontatehtävän voidaan siten katsoa tarkoittavan ainoastaan kyseisten säännösten noudattamisen valvontaa, esim. pyynti- ja kalastusvälineiden lainmukaisuuden valvontaa, pyyntiaikojen ja -rajoitusten noudattamista, lupien valvontaa jne. Erätarkastajan toimivaltuuksien tulisi siten ulottua ainoastaan kyseisiin erävalvonnan kannalta oleellisiin ja erävalvontaan luontevasti soveltuviin tehtäviin eikä tehtäviin, joiden tarkoituksena voidaan katsoa olevan yleisen turvallisuuden takaaminen. Puhalluskokeen suorittamisen ei voida katsoa kuuluvan ehdotuksen 2 §:ssä mainittujen säännösten noudattamisen valvontaan. Myös perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVL 38/2004 vp) todennut, että "Erävalvojille myönnettävien poliisivaltuuksien tulee olla oikeasuhtaisia suoritettaviin tehtäviin nähden."

Ehdotuksen 11 § tulisi poistaa kokonaan.

Perustelut: Eläinsuojelulaissa (247/1996), luonnonsuojelulaissa (1096/1996) ja metsästyslaissa (615/1993) on jo nykyisellään säännelty tarkasti niistä edellytyksistä, joiden vallitessa eläin voidaan lopettaa. Lainsäädäntötasolla ei ole tarpeen erikseen vahvistaa erätarkastajille muutoinkin jo säänneltyjä oikeuksia ja velvollisuuksia.

Mikäli säännöksellä halutaan erätarkastajille antaa oikeus kantaa ns. virka-asetta, johon heillä ei tällä hetkellä ole oikeutta, tulee ampuma-aseen kanto-oikeuden perustua pelkästään varsinaiseen erävalvontatehtävään ja siihen, aiheuttaako tämän tehtävän suorittaminen tarpeen kantaa ampuma-asetta vai ei.

Tanja Viljanen
MMM/Kala- ja riistaosasto

Raimo Vajavaara
Metsästäjäin Keskusjärjestö

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Metsähallituksen erävalvonnasta ja laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Metsähallituksen erävalvonnasta. Laki koskisi Metsähallituksen suorittamaa erävalvontaa sen hallinnassa olevilla valtion alueilla. Laki sisältäisi säännökset erävalvonnan tarkoituksesta, erävalvontatehtävästä, erävalvonnan organisoinnista, erävalvontaa suorittavien virkamiesten kelpoisuusehdoista, toimivaltuuksista ja valtuuksien käytön edellytyksistä

sekä toiminnan valvonnasta. Lailla ei puututtaisi muiden viranomaisten toimivaltuuksiin Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla. Lisäksi esityksellä muutettaisiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2006.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	8
SISÄLLYSLUETTELO.....	9
YLEISPERUSTELUT	10
1. Nykytila	10
1.1. Yleistä.....	10
1.2. Metsähallituksen erävalvonta.....	10
1.3. Muu erävalvonta.....	11
2. Nykytilan arviointia	12
3. Erävalvonta eräissä muissa maissa.....	12
3.1. Ruotsi.....	12
3.2. Itävalta.....	13
3.3. Puola.....	13
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	13
4.1. Tavoitteet.....	13
4.2. Keskeiset ehdotukset.....	13
5. Esityksen vaikutukset.....	15
5.1. Yhteiskunnalliset vaikutukset	15
5.2. Taloudelliset vaikutukset	15
5.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	16
5.4. Ympäristövaikutukset.....	16
5.5. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	16
6. Asian valmistelu ja lausunnot	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	17
1. Lakiehdotusten perustelut.....	17
1.1. Laki metsähallituksen erävalvonnasta.....	17
1.2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta.....	26
2. Tarkemmat säännökset.....	26
3. Voimaantulo	27
4. Suhde perustuslakiin.....	27
LAKIEHDOTUKSET.....	29
Metsähallituksen erävalvonnasta.....	29
henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta	35
RINNAKKAISTEKSTI.....	36
henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta	36

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Yleistä

Lapin, Oulun ja Itä-Suomen lääneissä on maanomistuksesta johtuen laajoja alueita, joilla asutus on harvaa ja houkutus salametsästykseen ja luvattomaan kalastukseen on suuri. Alueiden virkistyskäyttö on yleistä. Alueet ovat pääosin Metsähallituksen, metsäyhtiöiden ja muiden yhteisöjen hallinnassa. Alueilla oleva tiheä metsäautotieverkko helpottaa liikkumista ja luvatonta metsästystä muun muassa autoista käsin.

Oulun läänin sekä Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon riistanhoitopiirien alueilla on tullut esiin tavanomaista laajempaa hirvien, suurpetojen ja metsäkanalintujen salametsästystä. Nilsiä kärkeäjoikeudessa talvella 2003 esillä olleen jutun syytetyt tuomittiin rangaistukseen 35 hirven salametsästyksestä syytteen kattaessa alun perin 70 hirven luvattoman kaadon. Erään Ylä-Savossa toimineen riistalihanvälittäjän varastosta löydettiin riistaeläinten lisäksi luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettuja lintuja. Kun otetaan huomioon, että arvioiden mukaan vain noin kymmenen prosenttia rikkomuksista tulee esiin, saadaan viitteitä laittoman toiminnan määrästä. Luvaton metsästys näyttäisi tapahtuvan taloudellisessa hyötymistarkoituksessa ja saaliiden arvon voidaan esiin tulleiden tapausten perusteella arvioida olevan huomattavan.

Luvattoman metsästyksen lisäksi on esitetty väitteitä, että paikallisia ihmisiä pelotellaan vaikenemaan asiasta ja että laittomassa toiminnassa mukana olleet olisivat jo aiheuttaneet vahinkoa ihmisten omaisuudelle kostomielessä. Luvattomassa metsästyksessä näyttäisi kaiken kaikkiaan olevan ammattimaisen rikollisuuden piirteitä.

Poliisin, Metsähallituksen erävalvonnan ja rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia erä- ja luontorikollisuuden estämiseen ei voida pitää tällä hetkellä riittävänä. Riistanhoitoyhdistysten metsästyksenvarustajain toimivaltuudet ja voimavarat eivät mahdollista riittävän tehokasta toimintaa.

1.2. Metsähallituksen erävalvonta

Metsähallituksen hallinnassa on noin kolmannes valtakunnan maa- ja vesialueista. Alueet ovat laajoja ja syrjäisiä, mistä johtuen niiden käytön valvonta on monesti hankalaa. Alueilla liikkuu runsaasti ihmisiä metsästyksen, kalastuksen, moottorikelkkailun ja eräretkeilyn merkeissä. Pohjois-Suomessa, missä Metsähallituksen hallinnassa olevia valtioiden alueiden osuus on noin 2/3 koko pinta-alasta, pitkät etäisyydet, saamelaisten ja muiden paikallisten erityisoikeudet, poronhoito, muualta maasta tuleva käyttöpaine ja vilkas matkailutoiminta antavat alueiden käytölle omat ominaispiirteensä.

Metsähallitus on harjoittanut erävalvontaa alueillaan 1960-luvulta alkaen. Hallintovirastoaikana erävalvonta oli osa tavanomaiseen omistajahallintaan liittyvää tehtävää, joka kuului kaikille metsähallituksen viran- ja toimenhaltijoille. Toiminta kohdistui aluksi Metsähallituksen omaisuuden valvontaan, varkauksien ja vahingontekojen estämiseen sekä kalastusta ja metsästystä koskevaan lupavalvontaan. Tehtävää varten silloiseen metsähallitukseen perustettiin erityisiä erävarustajain toimia, joiden päätehtävänä oli alusta alkaen Metsähallituksen alueiden käytön laillisuus- ja lupavalvonta. Erävarustajain pätevyysvaatimuksena oli poliisikoulutus ja hyvä maastokelpoisuus.

Säädösten osalta erävalvonta mainittiin ensimmäisen kerran metsästyksilain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetun asetuksen (303/1932) 18 §:ssä, jonka mukaan metsähallituksen alaisten viran- ja toimenhaltijain tuli valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä noudatetaan sekä ottaa talteen, mikä metsästyksilain nojalla on valtiolle menetetty. Sittemmin erävalvontaa koskevia säännöksiä on annettu kalastuslaissa (286/1982), jonka 118 §:n mukaan kalastusta valvovana kalastusviranomaisena pidetään myös niitä metsähallinnon virkamiehiä, joiden tulee huolehtia valtiolle kuuluvista kalavesistä ja niissä kalastamista koskevista asioista. Metsästyksilain (615/1993) 88 §:n mukaan valtion omistamilla alueilla lain noudattamista valvovat vir-

kamiehet, joiden tehtäväksi valvonta säädetään tai määrätään. Maastoliikennelain (1710/1995) 32 §:n mukaan Metsähallitus valvoo hallinnassaan olevilla valtion alueilla moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämistä maastossa.

Metsähallitus on tarkentanut erävalvonnan sisältöä omilla ohjeillaan. Vuodelta 1983 oleva erävalvonnan ohjekirje rajaa erävalvontatehtävän kalastuksen ja metsästyksen luvallisuuden ja laillisuuden valvontaan sekä soveltuvin osin luonnonsuojelulain, jätehuoltolain, maastoliikennelain ja palo- ja pelastuslain valvontaan.

Erävalvontaa suorittavia Metsähallituksen virkamiehiä, vuodesta 1996 alkaen erätarkastajia on nykyisin yhdeksän. He ovat eräasioihin hyvin perehtyneitä virkamiehiä ja pääosalla heistä on poliisin peruskoulutus. Erätarkastajat kuuluvat liiketoiminnasta erilliseen julkisten hallintotehtävien yksikköön, jonka päällikkönä toimii luontopalvelujohtaja ja erätalousasioista vastaavana virkamiehenä erätaluspäällikkö. Pienestä lukumäärästä johtuen erätarkastajan keksimääräisen valvonta-alueen koko on noin 1,3 milj. hehtaaria.

Erävalvonta ei ollut ennen 1.1.2005 voimaan tullutta Metsähallituslakia (1378/2004) Metsähallituksen lakisääteinen julkinen hallintotehtävä, vaan eduskunnan vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä Metsähallitukselle antama yhteiskunnallinen palvelutehtävä. Tehtävän hoitoon liittyvät erätarkastajien toimivaltuudet perustuivat ja perustuvat edelleen sisäasianministeriön poliisilain nojalla viideksi vuodeksi kerrallaan antamiin erityisiin poliisivaltuuksiin, joiden voimassaolon määräaika päättyi 31.12.2005.

Valtuuksiin kuuluu henkilöllisyyden selvittäminen, paikan ja alueen eristäminen, kuluneuvon pysäyttäminen ja siirtäminen, turvallisuustarkastus, vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotto, eläimen lopettaminen ja voimakeinojen käyttö sekä oikeus esitutkintalain 44 §:ssä säädetyn suppean esitutkinnan toimittamiseen rikoksissa, joista ei ole säädetty muuta rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Päätöksessä on nimetty ne rikoslain, metsästyslain, kalastuslain, luonnonsuojelulain, eläinsuojelulain, kasvinsuojelulain, jätelain, maastoliikennelain vesiliikennelain ja pelastustoimi-

lain säännökset, joiden rikkomiseen esitutkintaoikeus ja valvontaoikeus liittyvät. Mainittujen rikosten tutkimista varten erätarkastajilla on pakkokeinolain (450/1987) mukainen oikeus takavarikoitavan esineen haltuunottoon ja tutkimuspaikan eristämiseen sekä henkilön määräämiseen pakkokeinolain mukaiseen kokeeseen alkoholin tai muun huumaavan aineen nauttimisen toteamiseksi.

Sisäasianministeriölle poliisilain mukaan kuuluvia toimivaltuuksia antaa erityiset poliisivaltuudet tulkittiin ennen 1 päivä maaliskuuta 2000 voimaantullutta uutta perustuslakia käytännössä siten, että niihin kuului myös oikeus rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaisen rangaistusvaatimuksen antamiseen ja rikesakkolain (66/1983) mukaisen rikesakon määräämiseen.

Sisäasianministeriön päätöksessä on yksityiskohtaisesti määritelty edellä tarkoitettujen toimivaltuuksien käytön ehdot.

Metsähallituksen eräasiat kuuluvat ministeriötasolla maa- ja metsätalousministeriön ohjaus- ja valvontavallan piiriin. Poliisilain mukaan sisäasianministeriön on valvottava antamiensa poliisivaltuuksien asianmukaista käyttöä.

1.3. Muu erävalvonta

Erävalvontaan liittyviä tehtäviä on useilla muilla viranomaisilla ja toimijoilla kuin Metsähallituksella. Poliisin lainvalvontatehtävä kattaa kaikki lakien noudattamisen valvontatehtävät myös Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla. Liikkuvassa poliisissa oli vielä 1970-luvulle saakka eräpoliisilakiin perustuvia eräpoliiseja. Rajavartiolaitoksella ja tullilla on toimialueillaan erävalvontaan liittyviä tehtäviä.

Metsästyksen valvonnasta huolehtivat viranomaisten lisäksi metsästäjien omatoimisuuteen perustuen Metsästäjien keskusjärjestö, riistanhoitopiirit ja riistanhoitoyhdistykset sekä vapaaehtoisuuden pohjalta metsästysseurat ja valtakunnallinen metsästäjäjärjestö.

Kalastuksen valvonnasta huolehtivat kalastusviranomaisten lisäksi valan tehneet kalastuksen valvojat.

Luonnonsuojeluun liittyviä valvontatehtäviä hoitavat alueelliset ympäristökeskukset.

2. Nykytilan arviointia

Metsästysrikkomukset ovat viime vuosina lisääntyneet ja osin ammattimaistuneet. Vaikka metsästysrikollisuutta esiintyy muidenkin suurmaanomistajien kuin valtion alueilla, painottuu se olosuhteista johtuen valtion maille. Poliisilla ei ole riittäviä voimavaroja erityisasiantuntemusta vaativaan erävalvontaan Metsähallituksen alueilla, jossa eräasioiden tuntemuksen ohella korostuvat paikallisten olojen ja Metsähallituksen muun toiminnan tuntemus. Poliisin erityisasiantuntemukseen panostaminen tuskin olisi tarkoituksenmukaista ottaen huomioon, että erävalvonnan ei voida katsoa kuuluvan poliisitehtävien ydinalueeseen. Poliisin voimavarat tarvitaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen sekä rikosten ennalta ehkäisemisen kannalta oleellisempiin tehtäviin.

Metsähallituksen nykyisen kaltaista erävalvontaa voidaan pitää pääosin tarkoituksenmukaisena. Metsähallituksen omaa erävalvontaa puoltavat muun muassa Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden laajuus ja usein syrjäinen sijainti, mitkä seikat ovat omiaan houkuttelemaan alueiden luvattomaan käyttöön. Huomiotta ei voida jättää Lapin läänin ja eräiden Oulun läänin kuntien asukkaiden lakisääteistä vapaata metsästysoikeutta kotikunnassaan olevilla valtion mailla eikä sitä, että alueisiin kohdistuu erilaisia muita Metsähallitusta velvoittavia oikeuksia. On mahdollista, että sanottujen oikeuksien varjolla alueita saattavat pyrkiä käyttämään myös muut kuin käyttöön oikeutetut. Poliisitoimesta vastaava sisäasiainministeriö kannattaa Metsähallituksen oman erävalvonnan säilyttämistä.

Erävalvonnan lainsäädännöllisen pohjan ei voida katsoa vastaavan perustuslain vaatimuksia. Erätarkastajien toimivaltuudet määräytyvät sisäasiainministeriön poliisilain nojalla tekemän päätöksen perusteella. Valtuudet eivät perustu suoraan lakiin, vaan hallintoviranomaisen harkintavaltaan siitä, mitä lakisääteisiä toimivaltuuksia annetaan ja millä ehdoilla. Valtuuksiin sisältyy perusoikeuksiin liittyvää sääntelyä. Järjestelyn ei voida katsoa täyttävän perustuslain 2 §:n 3 momentin vaatimusta siitä, että julkisen vallan käytön tulee perustua välittömästi lakiin.

Erätarkastajien nykyisiä toimivaltuuksia

voidaan sinänsä pitää pääsääntöisesti tarkoituksenmukaisina. Puutteena kuitenkin on pidetty, että erätarkastajilla ei nykyisin ole seuraamusten määräämisoikeutta vähäisiksi katsottavissa rikkomuksissa. Erätarkastajilla ei ole oikeutta määrätä rikesakkomenettelystä annetussa laissa (66/1983) tarkoitettua rikesakkoa ja antaa rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaista rangaistusvaatimusta, vaikka se yksinkertaistaisi menettelyä sekä epäillyn että viranomaisten toiminnan kannalta verrattuna siihen, että erätarkastajan olisi aina turvaututtava poliisin virka-apuun.

Erätarkastajilla ei ole oikeutta tehtävässään tarpeellisten tietojen saantiin eräistä poliisin pitämistä henkilörekistereistä.

3. Erävalvonta eräissä muissa maissa

3.1. Ruotsi

Pohjois-Ruotsin lääninhallitusten kenttäorganisaatioon kuuluu vakituksia kokoaikaisia luontovalvojia (naturbevakare). Heidän toimenkuvaansa kuuluu yleisvalvonnan lisäksi reittien ja rakenteiden huolto ja ylläpito sekä inventoinnit. Esimerkiksi Norrbottenin läänissä on tällä hetkellä 12 luontovalvojaa. Tämän lisäksi lääninhallituksessa ja poliisissa on vapaaehtoisia metsästyksen ja kalastuksen valvojia jotka saavat pelkän kulukorvauksen valvonnasta.

Luontovalvojien toimivaltuudet ovat voimassa sekä valtion- että yksityismailla. Toimivaltuudet on sovitettu muun toimenkuvan mukaisesti. Tavallisesti toimivaltuudet koskevat luonnonsuojelun, metsästyksen ja kalastuksen valvontaa. Toimivaltuudet myöntää lääninhallitus.

Toimivaltuuksiin sisältyy mm. oikeus takavarikoida pyyntivälineet ja kulkuneuvot ja muut tarvikkeet joilla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Valvottavia säädöksiä ovat mm. metsästyslaki, ympäristösäädökset, maastoliikennelaki ja luonnonsuojelualueita koskevat erityissäädökset. Valvonnan priorisointia ja päämääriä halutaan selkeyttää. Selkeä priorisoitu asia valvonnassa on kuitenkin kansallispuistojen valvonta ja törkeät metsästysrikkokset, esim. suurpetojen salapyynti. Lääninhallituksen

luontovalvojat tekevät yhteistyötä tullin ja poliisin kanssa. Viranomaiset toimivat valvonnassa myös itsenäisesti. Lääninhallitus haluaa kuitenkin koordinoida kansallispuistojen valvontaa mutta käytännöt tässä vaihtelivat.

Pahin ongelma on suurpetojen laiton metsästys, muita pienempiä ongelmia on luvaton maastoliikenne ja puunotto.

3.2. Itävalta

Itävallassa valtion metsät on annettu Österreichische Bundesforste AG- nimisen valtion omistaman osakeyhtiön hoitoon. Henkilöstölle ei ole annettu erityisoikeuksia erävalvontaa varten, vaan joutuvat toimimaan samaan tapaan kuin yksityiset metsänomistajat. Itävallassa metsänhoitaja voi valahteisesti saada toimialueelleen tietyt poliisivaltuudet, muun muassa oikeuden pidättää ja poistaa henkilö alueelta ja selvittää tämän henkilöllisyys. Tätä valtuutta käytetään vähän, koska helposti syntyy tilanne, jossa pidätetty henkilö voi syyttää metsänhoitajaa valtuuksien tarpeettomasta käytöstä.

Suurimmat ongelmat Itävallan metsien virkistyskäytössä ovat laiton pyöräily ja ratsastus sekä roskaaminen.

3.3. Puola

Valtion metsien hoidosta, käytöstä ja suojelusta vastaa Puolassa ympäristöministeriön alainen Lasz Panstwowe, joka toimii valtion liikelaitoksena. Valtionmetsiä koskevaan metsälakiin sisältyy erävalvontaa koskevia erityissäännöksiä, joilla erävalvontaa suorittaville virkamiehille on annettu laajat poliisivaltuudet, mukaan lukien sakotusoikeus. Erävalvontaa suorittavan virkakunnan vahvuus on noin 1100 henkeä. Heidän tehtäviinsä kuuluvat laittomien hakkuiden ja puutavaran anastusten ehkäiseminen sekä metsästyksen, kalastuksen ja yleensä valtion metsien käytön valvonta. Laittomia metsästysjuttuja on vuotta kohden noin 500. Esimerkiksi saksanhirvien laiton kaato arvokkaiden trofeiden saantia varten on yleistä samoin kuin järjestelmällinen salametsästys ansaintatarkoituksessa lihan hankkimiseksi riistaruoikia tarjoaville ravintoloille.

Puolan erävalvontaa koskeva järjestely

pohjautuu metsäasioista vastaavan ympäristöministeriön ja sisäministeriön yhteisymmärrykseen siitä, että erävalvontaa varten tarvitaan oma organisaationsa ja että tehtävä soveltuu huonosti poliisille.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1. Tavoitteet

Metsähallituksen hallinnassa olevia valtion alueita käytetään metsätalouden ohella muihin eri tarkoituksiin kuten metsästyksen ja kalastukseen, eräretkeilyyn, marjastukseen ja sienestykseen. Erityisesti Pohjois-Suomessa alueisiin kohdistuu matkailulinkeinoihin, poronhoitoon, saamelaisen kulttuurin harjoittamiseen ja paikallisen väestön muihin lakisääteisiin oikeuksiin liittyviä tarpeita. Esityksen tavoitteena on valvonnallisin keinoin edistää Metsähallituksen hallinnan olevien valtion alueiden lainmukaista ja kestävästä käytöstä.

Esityksellä luotaisiin Metsähallitukseen erävalvontajärjestelmälle lakisääteiset puitteet. Lailla korvattaisiin nykyinen eduskunnan vuosittain talousarvion yhteydessä antamaan yhteiskunnalliseen palvelutehtävään ja sisäasiainministeriön poliisilain nojalla antamiin erityisiin poliisivaltuuksiin perustuva erävalvontajärjestelmä. Esityksen tavoitteena olisi edistää ja valvoa Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käytön lainmukaisuutta sekä ennaltaehkäistä ja erävalvontatehtävään kuuluvassa laajuudessa selvittää alueilla tapahtuvia rikoksia.

Metsähallituksen alueillaan suorittama erävalvonta olisi osa eri viranomaisten ja muiden toimijoiden muodostamaa erävalvontajärjestelmää koko maassa. Toiminnan tulokellisuus edellyttää vastuutahojen välistä hyvää yhteistoimintaa.

4.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä säädettäisiin erävalvonnan tarkoituksesta, erävalvontatehtävästä, erävalvontaa suorittavista virkamiehistä sekä heidän kelpoisuusehdoistaan, toimivaltuuksistaan ja valtuuksien käytön edellytyksistä. Esitys sisältäisi myös säännökset erävalvontatoiminnan valvonnasta.

Esityksen mukainen erävalvonta ei tarkoittaisi ainoastaan suppeaa metsästystä ja kalastusta koskevien säännösten noudattamisen valvontaa, vaan se käsittäisi muidenkin Metsähallituksen hallinnassa olevan alueiden käyttöön liittyvien toimintojen seurannan, neuvonnan ja valvonnan. Tehtävään sisältyisi myös Metsähallituksen metsä- ja muun omaisuuden yleinen valvonta muun muassa anastusten ja vahingontekojen ehkäisemiseksi.

Kaikkea Metsähallituksen alueilla suoritettavaa valvontaa ei olisi tehtävien luonteen vuoksi tarkoituksenmukaista sisällyttää esityksessä tarkoitettun erävalvonnan piiriin. Tällaisena toiminta-alueena voidaan pitää EY:n yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/1994) ja sen nojalla annettujen muiden säännösten noudattamisen valvontaa, jota suorittavat yleiset kalastusviranomaiset, tulli ja rajavartiolaitos. Valvontaviranomaisverkoston täydentämiseen tämän lain mukaisella erävalvontaorganisaatiolla ei ole asiallista tarvetta. Erävalvontatehtävään ei myöskään kuuluisi Metsähallituksen metsätalouden ja muun liiketoiminnan valvonta.

Esityksen mukainen erävalvontatehtävä vastaisi erätarkastajien nykyistä tehtäväaluetta.

Erävalvontatehtävä kuuluisi Metsähallituksessa julkisia hallintotehtäviä hoitavalle julkisten hallintotehtävien yksikölle. Tehtäviä varten yksikössä olisi tarvittava määrä poliisikoulutuksen saaneita virkasuhteisia erätarkastajia. Sanotun koulutuksen ohella heiltä edellytettäisiin perehtyneisyyttä erävalvontatehtävään ja lisäksi, että he ovat elämäntavoiltaan nuhteettomia ja luotettavia. Erävalvonnan ohjaus ja valvonta kuuluisivat julkisten hallintotehtävien yksikössä olevan erätalouspäällikön vastuualueeseen.

Metsähallituksen erävalvontaorganisaatiolla voidaan katsoa olevan jo pelkällä olemassaolollaan lainrikkomuksia ehkäisevää vaikutusta Metsähallituksen alueilla. Alueiden käytön lainmukaisuutta pyrittäisiin lisäksi edistämään erilaisin ennakollisin toimenpitein kuten tiedotuksen, opastuksen ja neuvonnan keinoin. Erävalvontatehtävän hoitaminen tarkoituksenmukaisella tavalla pelkääntään ennaltaehkäisevin toimenpitein ei olisi käytännössä mahdollista. Lainrikkomuksia ei

voida ennakolta kokonaan estää, mikä tarkoittaa sitä, että erätarkastajilla olisi oltava tarpeelliset toimivaltuudet rikkomuksiin puuttumiseksi. Erävalvontatehtävä ilman niiden hoidon kannalta tarpeellisia työvälineitä, toimivaltuuksia jättäisi asian kesken-eräiseksi ja tekisi koko lakisääteisen valvontajärjestelmän perustamisen kyseenalaiseksi.

Esityksessä ehdotetaan erävalvontatehtäviä Metsähallituksessa hoitaville virkamiehille useita tehtävän hoidon kannalta tarpeellisiksi arvioituja toimivaltuuksia, joihin sisältyy perustuslaissa turvattuihin perusoikeuksiin puuttumista. Toimivaltuuksiin kuuluisivat muun ohessa oikeus rikkomuksesta epäillyn henkilöllisyyden selvittämiseen, turvallisuustarkastukseen tekemiseen, eräin edellytyksin henkilön kiinniottoon ja poikkeuksellisesti voimakeinojen käyttöön, suppean esitutkinnan toimittamiseen sekä rikesakon määräämiseen ja rangaistusvaatimuksen tiedoksiantoon.

Toimivaltuudet on pyritty määrittelemään lakiehdotuksessa tarkkarajaisesti samalla kun on kiinnitetty huomiota niiden oikeasuhteisuuden suojeltavaan etuun ja oikeudenloukkaukseen nähden. Sama koskee valtuuksien käytön edellytyksiä. Esityksen soveltamispiiriin kuuluvan lainrikkomuksen voidaan esimerkiksi harvoin katsoa olevan sellaisen, että erätarkastajalla olisi oikeus voimakeinojen käyttämiseen. Voimakeinojen käyttöä edellyttävissä tilanteissa ensisijainen vaihtoehto olisi yleensä aina turvautuminen poliisiin tai rajavartiolaitoksen virka-apuun.

Valtuuksien käytön edellytyksenä olisi aina yksittäisen erävalvontatehtävän suorittaminen. Erätarkastajilla ei olisi yleistä lakien noudattamisen valvontaoikeutta Metsähallituksen alueilla ilman konkreettista epäilyä erävalvonnan piiriin kuuluvan lain rikkomisesta.

Esityksessä erävalvontatehtäviä hoitaville virkamiehille ehdotetaan toimivaltuutta, joka ei välittömästi liity perinteisen erävalvontatehtävään. Esityksen mukaan erätarkastaja saisi oikeuden yksittäisen valvontatehtävän yhteydessä suorittaa moottoriajoneuvon ja vesiliikennealuksen kuljettajalle tai aluksessa sen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa muussa tehtävässä toimivalle henkilölle niin sanotun puhalluskokeen henkilön veren alkoholipitoisuuden toteamiseksi. Erä-

tarkastajalla olisi lisäksi oikeus estää rikoslaissa säädetyn rattijuopumuksen tai ruori-juopumuksen edellytykset täyttävien henkilöiden toimiminen tehtävässään. Esityksen perusteena olisi yleisen turvallisuusriskin minimoiminen ja lainvalvontaviranomaisen toiminnan uskottavuuden turvaaminen.

Esityksen mukaan erävalvontaa suorittavat virkamiehet saisivat suorittaa yksinkertaisten ja selvien erävalvontarikkomusten tutkinnan heti paikanpäällä esitutkintalaissa tarkoitetun suppean esitutkinnan mukaisesti. Paikanpäällä välittömästi toimitetun tutkinnan selvissä tapauksissa, epäilyn esimerkiksi myöntäessä teon, ei voida katsoa vaarantavan epäilyn oikeusturvaa. Asian tutkiminen verekseltään paikanpäällä edistäisi sen selvittämistä ja olisi taloudellisesti tarkoituksenmukaista verrattuna siihen, että tutkinnan aina suorittaisi poliisi. Jos tutkinta vaatisi suppeaa esitutkintaa laajempia tutkintatoimenpiteitä, henkilön kutsumista erikseen pidettävään kuulusteluun tai jos valvontatilanteessa on jouduttu turvautumaan voimakeinoihin, asian tutkinta olisi siirrettävä ilman aiheutonta viivytystä poliisin tehtäväksi.

Erätarkastajat saisivat esityksessä oikeuden rikesakkolaissa tarkoitetun rikesakon määräämiseen ja rangaistuspäättämismenettelystä annetun lain mukaisen rangaistusvaatimuksen tiedoksiantoon kummassakin tapauksessa edellyttäen, että asianomainen antaisi kirjallisen suostumuksen asian käsittelemiselle annetuissa menettelyissä ja että laeissa säädetty muut edellytykset täyttyvät. Rangaistusvaatimuksen osalta esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus rangaistusvaatimuksessa ehdotettavan päiväskon enimmäismäärästä. Uusiin oikeusturvatakeisiin rangaistusvaatimuksen osalta kuuluisi vielä, että sen perusteella määrättyä sakkorangaistusta ei saisi muuntaa vankeudeksi.

Rikesakon määräämisoikeus tai rangaistusvaatimuksen anto-oikeus heti paikan päällä tapauksissa, joissa asianomainen siihen suostuu, yksinkertaistaisi menettelyä ja säästäisi kustannuksia sekä seuraamuksen kohteena olevan että viranomaistoiminnan kannalta. Seuraamusten kohteena olevien oikeusturvaa varmistaisi osaltaan erätarkastajilta vaadittava poliisin peruskoulutus sekä se, että asianomaisen poliisipiirin päällikön tehtävänä on valvoa rikesakkokäytäntöä ja että rangaistus-

vaatimuksen vahvistaa syyttäjä.

Erätarkastajille ehdotettavat toimivaltuudet vastaisivat pääosin heille nykyisin sisäasiainministeriön päätöksellä myönnettyjä erityisiä poliisivaltuuksia kiinniotto-oikeutta sekä rikesakon määräämisoikeutta ja rangaistusvaatimuksen anto-oikeutta lukuun ottamatta.

Esityksessä ehdotettavan erävalvontatoiminnan valvonnan järjestäminen olisi keskeinen osa toimintokokonaisuutta. Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä olisi valvoa, että erävalvontatoiminta on lain mukaisesti ja muuten tarkoituksenmukaisesti järjestetty Metsähallituksessa. Koska maa- ja metsätalousministeriöllä ei voida katsoa olevan riittävää asiantuntemusta esityksen kaltaisten toimivaltuuksien valvontaan, niiden käytön valvonta säädettäisiin poliisitoimesta toimialueillaan vastaavien lääninhallitusten tehtäväksi. Tehokas ja tarkoituksenmukainen valvonta edellyttävät hyvää yhteistoimintaa valvontaviranomaisten välillä. Metsähallituksessa erätarkastajien käytännön toiminnan valvonta kuuluisi julkisten hallintotehtävien yksikölle, jossa siitä lähinnä vastaisi erätalouspäällikkö.

Erätarkastajien toimivaltuus rangaistusseuraamusten antamiseen edellyttää, että he voivat muun muassa varmistaa seuraamuksen kohteena olevan henkilötiedot poliisin pitämästä henkilörekisteristä. Esitykseen sisältyy asiaan liittyvä muutosehdotus henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin (761/2003).

5. Esityksen vaikutukset

5.1. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitys edistäisi osaltaan Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden kestäväää käyttöä erilaisiin lainmukaisiin tarkoituksiin ja ehkäisisi alueisiin kohdistuvia vahingontekoja luomalla alueiden käytön seurannalle ja valvonnalle nykyistä selkeämmät lainsäädännölliset puitteet.

5.2. Taloudelliset vaikutukset

Esitys ei sellaisenaan edellyttäisi olemassa olevan erävalvontaorganisaation kasvattamista eikä muita lisämäärärahoja nykyiseen

verrattuna. Erävalvonnan kustannukset ovat nykyisin noin 785 000 euroa vuodessa. Niistä palkkausmenojen osuus on noin 450 000 euroa lopun muodostuessa muun muassa kaluston hankinnasta ja käytöstä, matkakustannuksista ja toimistokuluista.

5.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä luotaisiin lainsäädännöllinen pohja Metsähallituksessa jo olevalle erävalvontaorganisaatiolle, joka muodostuu julkisten hallintotehtävien yksikköön sijoittuvasta yhdeksästä erätarkastajasta esimiehin. Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 8 §:n 3 momentin nojalla eräasiat kuuluisivat julkisten hallintotehtävien yksikössä olevan erätalouspäällikön ohjaus- ja valvontavallan piiriin.

5.4. Ympäristövaikutukset

Esitys edistäisi osaltaan Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden kestäväää käyttöä ja monimuotoisuuden suojelua kalastuksen, metsästyksen ja alueiden muun käytön lainmukaisuuteen liittyvän seurannan ja valvonnan avulla.

5.5. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä ei olisi vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon eikä eri kansalaisryhmien asemaan.

6. Asian valmistelu ja lausunnot

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön asettamassa työryhmässä, jossa

edustettuina olivat maa- ja metsätalousministeriön lisäksi oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, Metsähallitus ja Metsästäjien Keskusjärjestö. Työryhmän työn aikana alustavista ehdotuksista asiantuntijoina kuultavina olivat professori Kaarlo Tuori Helsingin yliopistosta ja professori Veli-Pekka Viljanen Turun yliopistosta, valtiosyyttäjä Matti Nisinen valtakunnansyyttäjänvirastosta sekä Metsähallituksesta palvelupäällikkö Erkki Turtinen ja erätarkastaja Aimo Tervämäki.

Lausunnot esityksestä pyydettiin seuraavilta tahoilta: oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, eduskunnan oikeusasiamies, Metsähallitus, lääninhallitukset, rajavartiolaitoksen esikunta, tietosuojavaltuutettu, tullihallitus, valtakunnansyyttäjänvirasto, luonnonvarainneuvosto, Metsästäjien keskusjärjestö, Kainuun riistanhoitopiiri, Lapin riistanhoitopiiri, Oulun riistanhoitopiiri, Pohjois-Savon riistanhoitopiiri, Metsähallituksen alueelliset neuvottelukunnat, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, METO-Metsäalan Asiantuntijat ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen poliisijärjestöjen liitto ry ja Suomen Syyttäjähdistys ry.

Lain säätämistä on pidetty yleisesti tarpeellisenä ja sen sisältöä pääosin kannatettavana. Esitystä on täsmennetty lausuntojen johdosta erityisesti erätarkastajien voimankäyttöoikeuksien edellytysten osalta lähtien siitä, että itsenäinen voimankäyttö voisi tulla kysymykseen vain silloin, kun poliisin tai rajavartiolaitoksen virka-apua ei ole saatavissa. Lisäksi esitykseen on lisätty eräiden toimien kirjaamiseen liittyviä henkilötietolain edellyttämiä säännöksiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki metsähallituksen erävalvonnasta

1 §. Lain tarkoitus. Pykälä sisältäisi lain soveltamisalaa ja tarkoitusta koskevat säännökset. Laki koskisi Metsähallituksen suorittamaa erävalvontaa sen hallinnassa olevilla valtion alueilla. Lailla ei puututtaisi muiden viranomaisten kuten poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin tehtäviin ja toimivaltuuksiin Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla.

Pykälän mukaan erävalvonnan tarkoituksena olisi edistää ja valvoa Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden käytön lainmukaisuutta sekä ennaltaehkäistä ja tehtävään kuuluvassa laajuudessa selvittää siihen liittyviä rikoksia. Erävalvonta ei tarkoittaisi ainostaan siihen liittyvien säännösten aineellisen sisällön noudattamisen valvontaa, vaan myös sen seuranta, että Metsähallituksen alueita käytävillä on käyttöä varten tarvittavat luvat. Tehtävä liittyisi osaltaan Metsähallituksen alueiden kestävän käytön valvontaan.

Lain tavoitteiden toteuttamisessa korostuisi neuvonnan, opastuksen muiden ennaltaehkäisevien toimenpiteiden merkitys sekä erävalvontatehtävää hoitavien virkamiesten ammattitaito ja asiantuntemus. Asianmukaiset ja tehtävään nähden oikeasuhteiset toimivaltuudet liittyisivät osaltaan ennaltaehkäisyyn ja edesauttaisivat tehtävän hoitoa muutenkin.

2 §. Erävalvonta. Pykälässä säädettäisiin erävalvontatehtävän sisällöstä. Pykälän 1 momentin mukaan tässä laissa tarkoitettun erävalvonnan piiriin kuuluisivat metsästystä, kalastusta, luonnonsuojelua, luonnonvaraisen eläinten kohtelua, avotulentekoa ja roskaamista koskevien säännösten noudattamisen valvonta, maastoliikenteestä luontaiselinkeinoille, luonnolle ja sen yleiselle virkistyskäytölle sekä muulle yleiselle edulle aiheutuvien haittojen ehkäisemistä ja oikeutta liikkua maastossa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla koskevien säännösten noudattamisen valvonta, kalastuksen tai muiden elinkeinon, luonnon ja sen yleisen virkistyskäytön

sekä muun yleisen edun suojelemista koskevien vesiliikennesäännösten noudattamisen valvonta ja siten kuin ampuma-aseissa (1/1998) säädetään, ampuma-aseita ja ampumatarpeita koskevien säännösten noudattamisen valvonta Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion alueilla.

Pykälän 2 momentin mukaan tässä laissa tarkoitettuun erävalvontatehtävään kuuluisi lisäksi Metsähallituksen hallinnassa olevaa valtion metsä- ja muuta omaisuutta koskevia vartiointitehtäviä. Säännöksen tarkoituksena olisi valtion alueiden käytön yleisvalvonta sekä omaisuuden kohdistuvien vahingontekojen, näpistysten ja muiden niiden kaltaisten rikkomusten ehkäiseminen.

Keskeiset erävalvonnan piiriin kuuluvat säännökset sisältyvät seuraaviin lakeihin ja niiden nojalla annettuihin alemman asteisiin säännöksiin: metsästyslaki (615/1993), kalastuslaki (286/1982), luonnonsuojelulaki (1096/1996), eläinsuojelulaki (247/1996), pelastustoimilaki (591/1999), jätelaki (1072/1993), maastoliikennelaki (1710/1995) ja vesiliikennelaki (463/1996) sekä rikoslain (39/1889) 17, 28, 35, 48, 48 a luvut. Ampuma-aselain 117 §:n mukaan ampuma-aseet ja niitä koskevat asiakirjat on pyynnöstä esitettävä erävalvontaa suorittavalle Metsähallituksen virkamiehelle.

Pykälän 3 momentin mukaan erävalvontatehtävään eivät kuuluisi EY:n yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/1994) ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan liittyvät tehtävät.

3 §. Erätarkastajat. Pykälän 1 momentin mukaan Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä hoitavassa julkisten hallintotehtävien yksikössä olisi erävalvontaa varten virkasuhteessa olevia erätarkastajia. Erätarkastajien tehtävien luonne ja niihin liittyvä mahdollisuus julkisen vallan käyttöön edellyttävät, että erävalvontatehtävän hoidon puolueettomuus ja riippumattomuus turvataan. Tämän vuoksi erätarkastajat ehdotetaan sijoitettaviksi suoraan lain nojalla Metsähallituksen liiketoiminnasta erilliseen julkisten hallintotehtävien yksikköön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erätarkastajien kelpoisuusvaatimuksista. Eräval-

vontatehtävän luonne edellyttää, että tehtävää hoitaville virkamiehille olisi voitava asettaa valtion viran yleisiä kelpoisuusvaatimuksia pitemmälle meneviä vaatimuksia. Erätarkastaja ei saisi virassaan tai yksityiselämässään menetellä tavalla, joka olisi omiaan vaarantamaan luottamusta Metsähallituksen erävalvontatehtävän asianmukaiseen hoitamiseen.

Tämän vuoksi erätarkastajan virkaan nimittävältä vaadittaisiin nuhteettomuutta ja luotettavuutta.

Rikoksiin syyllistymistä voitaisiin lähtökohtaisesti pitää esteenä erätarkastajan virkaan nimittämiselle. Vähäisiin rikkomuksiin syyllistymistä ei sijaan voitaisi yksin pitää nimityksen esteenä, jos hakija muuten olisi elämäntavoiltaan nuhteeton ja erätarkastajan tehtävään sopiva.

Päihderiippuvuus voi vaikuttaa henkilön kykyyn suoriutua tehtävistään ja vähentää hänen luotettavuuttaan. Päihderiippuvuutta tai huumeiden käyttämistä olisi erätarkastajan virkaan valittaessa yleensä pidettävä osoituksena soveltumattomuudesta tehtävään. Erävalvontatehtävässä noudatettaisiin tältä osin samanlaista soveltuvuusarviointia kuin poliisin tehtävässä.

Erityisinä kelpoisuusehtoina erätarkastajalta vaadittaisiin poliisin perustutkinto ja että hän on perehtynyt erävalvontatehtävään. Perehtyneisyydellä erävalvontatehtävään tarkoitettaisiin paitsi perehtyneisyyttä erävalvontaan liittyvään keskeisimpään lainsäädäntöön myös eräasioiden käytännön tuntemusta. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen asiana olisi osaltaan huolehtia erätarkastajien ammattitaidon ylläpidosta tarvittavilta osin poliisitoimesta vastaavan sisäasianministeriön avustuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan erävalvojalla tulisi olla hänen asemansa osoittava virkamerkki. Tarkoituksena on, että virkamerkistä säädettäisiin lain 19 §:ään sisältyvän valtuutussäännöksen nojalla tarvittavilta osin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

4 §. *Erävalvontatehtävässä noudatettavat periaatteet.* Pykälässä säädettäisiin erävalvontatehtävän suorittamisessa noudatettavista yleisistä periaatteista. Pykälän 1 momentin mukaan erävalvontatehtävä olisi suoritettava asiallisesti, puolueettomasti ja sovinnollisuutta edistäen. Tehtävän toteuttamisesta ei saisi

aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Valvontatoimenpiteiden olisi oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaviin seikkoihin. Välttämätöntä suurempi puuttuminen yksilön oikeuksiin ja välttämätöntä suuremman haitan tai vahingon tuottaminen kenellekään olisi kiellettyä. Vaatimukset korostaisivat suhteellisuusperiaatteen huomioon ottamista erävalvontatehtävän suorittamisessa ja turvaisivat yksilön perusoikeuksia. Vaatimukset olisivat vastaavakaltaisia rajavartiolaissa (578/2005) ja poliisilaissa (493/1995) sanottujen viranomaisen toiminnalle asetettujen vaatimusten kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan erätarkastajan tulisi ensi sijassa neuvoin, kehotuksin ja kieltoin pyrkiä saamaan valvonnan kohteena oleva noudattamaan lakia. Säännös korostaisi osaltaan neuvovan ja opastavan toiminnan ensisijaisuutta erävalvonnassa. Erityisesti henkilöön käyviä toimivaltuuksia olisi yleensä käytettävä vasta sen jälkeen, kun haluttuun tavoitteeseen ei kohtuudella muuten päästä, samalla 1 momentissa ehdotetut rajoitukset huomioon ottaen. Säännös vastaisi tältä osin poliisilaissa ja rajavartiolaissa säädettyjä periaatteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erätarkastaja oikeudesta luopua toimenpiteestä. Viranomaisen tehtävän suorittamisesta voidaan joskus arvioida aiheutuvan tavoiteltua etua suurempaa haittaa. Tehtävän suorittaminen voi tällaisissa tilanteissa johtaa kohtuutomaan lopputulokseen asian merkitys ja tavoiteltava tulos huomioon ottaen. Ennakoitavissa olevien kohtuuttomien kielteisten seurausten vuoksi erätarkastajalla ei olisi ainoastaan oikeutta, vaan myös velvollisuus luopua valvontatoimenpiteestä. Vastaavakaltaiset säännökset sisältyvät poliisilakiin ja rajavartiolakiin.

Erävalvontatehtävän asianmukaisen suorittamisen kannalta on välttämätöntä, että erätarkastajalla on tehtävää suorittaessaan mukana hänen asemansa osoittava virkamerkki. Virkamerkki olisi tarvittaessa ja aina vaadittaessa esitettävä.

5 §. *Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen.* Pykälän mukaan erätarkastajan olisi ilmoitettava yksilön vapautteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena oleva l-

le henkilölle aina heti hänen ymmärtämällään kielellä. Säännös olisi yhdenmukainen Suomen sitovan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 2 kappaleen kanssa, jossa määrätään, että vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle on viipymättä ilmoitettava hänen ymmärtämällään kielellä vapauden riiston perusteet.

Valvontatoimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä olisi oikeus saada tieto muuhun kuin vapautteen kohdistuvan toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se olisi toimenpiteen suorittamista vaarantamatta mahdollista.

Ehdotetuilla säännöksillä säädettäisiin erätarkastajalle velvollisuus perusoikeuksiin puuttuvien toimenpiteiden välittömään perustelemiseen niiden kohteeksi joutuville henkilöille.

6 §. Henkilöllisyyden selvittäminen ja kiinniotto-oikeus. Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastajalla olisi yksittäistä erävalvontatehtävää suorittaessaan oikeus pysäyttää henkilö ja kulkuneuvo sekä selvittää pysäytettyjen henkilöllisyys. Henkilöllisyyden selvittämiseksi hänellä olisi oikeus saada tieto henkilön nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta henkilö on tavoitettavissa. Tarvittavat tiedot henkilön nimestä voisivat käsittää myös tiedot eri tavoista, joilla vierasperäinen nimi kirjoitetaan häntä koskevissa virallisissa asiakirjoissa. Velvollisuus ilmoittaa tieto siitä, mistä henkilön voi tavoittaa, tarkoittaisi hänen asunto-osoitettaan tai, milloin hänen tavoittamisensa on yksittäistapauksessa tarpeen tiettyä ajankohtana, tietoa siitä, missä hän silloin oleskelee.

Henkilöllisyyden selvittämisoikeus liittyisi aina käsillä olevaan konkreettiseen valvontatehtävään. Erätarkastajalla ei olisi yleistä oikeutta henkilötietojen tarkastamiseen konkreettisen valvontatehtävän ulkopuolella. Hänellä ei myöskään olisi yleistä oikeutta ajoneuvojen pysäyttämiseen ja tieliikennelain (267/1981) mukaiseen liikenteen valvontaan Metsähallituksen alueilla.

Henkilötietoja koskevan tiedustelun kohteena olevalla olisi oikeus saada tieto kyselyn perusteesta niin kuin asiasta lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastajalla olisi oikeus ottaa kiinni henkilö, joka kieltäytyy antamasta henkilöllisyyden selvit-

tämiseksi tarpeellisia tietoja. Kiinniotto-oikeus olisi olemassa myös tilanteissa, jossa se olisi välttämätöntä erävalvontaa koskevien säännösten vakavan rikkomisen jatkamisen estämiseksi ja edellyttäen, että kiinniotto olisi tekoon nähden oikeasuhtainen. Kiinniotto vähäisen rikkomuksen jatkamisen estämiseksi ei olisi säännöksen mukaan sallittua. Rikkomuksen olisi oltava vakavuusasteeltaan sellainen, että kiinniottoa voitaisiin pitää teon luonteeseen nähden oikeasuhtaisena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kiinniotetun vapaaksi päästämisestä ja kohtelusta kiinniottamisen yhteydessä. Säännöksen mukaan kiinniotettu olisi päästettävä vapaaksi heti sen jälkeen, kun tarvittavat henkilötiedot on saatu tai kun vaaraa säännösten rikkomisen jatkamisesta ei enää ole, kuitenkin viimeistään kuuden tunnin kuluttua kiinniotosta. Muussa tapauksessa kiinniotettu olisi ilman aiheetonta viivytystä luovutettava poliisille.

Säännöksessä ehdotettava kuuden tunnin aikaraja ei tarkoita, että kiinniotto voisi aina jatkua säädetyn kuuden tunnin ajan. Toimenpiteisiin henkilön luovuttamiseksi poliisille olisi ryhdyttävä niin pian kuin mahdollista, kun käy selväksi, että esimerkiksi henkilötietoja ei saada. Kiinniottoon liittyvä vapaudenriisto ei olisi säännöksen mukaan tarkoitettu painostuskeinoksi eikä se saisi kestää yhtään kauempaa kuin erävalvontatehtävän tarkoituksen toteuttamiseksi on välttämätöntä.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi säännös kiinniotetun asianmukaisesta kohtelusta. Asianmukaisella kohtelulla tarkoitettaisiin ihmisarvoista kohtelua kiinnioton jälkeen ja mahdollisen kuljetuksen aikana poliisin halluun.

7 §. Turvallisuustarkastus. Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastajalla olisi 6 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa oikeus tarkastaa henkilö sekä kulkuneuvo, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että henkilöllä ja kulkuneuvossa ei ole aseita, esineitä ja aineita, joilla voidaan vaarantaa valvontatoimenpiteen suorittaminen, aiheuttaa vaaraa itselle tai muille henkilöille taikka merkittävästi vahingoittaa luontoa. Vaarallisilla esineillä tarkoitettaisiin esimerkiksi ampuma-aseita, jousitoimisia aseita, puukkoja ja muita teräaseita sekä erilaisia lyömäaseita. Vaarallisilla aineilla tarkoitettaisiin

muun muassa myrkkijä, räjähteitä ja sytytysaineita. Tarkastuksen välttämättömyys voisi perustua esimerkiksi erätarkastajan näköhavaintoon, sivulliselta saatuun vihjeeseen tai tarkastettavan uhkaavaan käytökseen. Säännöksessä tarkoitettu tarkastusoikeus olisi välttämätön erätarkastajan työturvallisuuden varmistamiseksi sekä paikalla mahdollisesti olevien muiden henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi. Se voisi olla tarpeellinen myös merkittävän ympäristövahingon ennalta ehkäisemiseksi.

Pykälä 2 momentin mukaan erätarkastajalla olisi yksittäisen erävalvontatehtävän yhteydessä oikeus suorittaa moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle ja vesialuksen kuljettajalle tai vesialuksessa aluksen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä toimivalle muulle henkilölle tämän veren alkoholipitoisuuden toteamiseksi tarvittava koe (ns. puhalluskoe), jos henkilön käytös, alkoholin haju tai muut seikat antavat ilmeisen aiheen epäillä, että hän on siinä määrin alkoholin vaikutuksen alainen, että hän voi vaarantaa yleistä turvallisuutta. Säännös ei oikeuttaisi erätarkastajaa puhalluskokeen suorittamiseen muuta kuin konkreettisen erävalvontatoimenpiteen yhteydessä. Se perusteella hän ei saisi toimeenpanna Metsähallituksen alueella liikkuville yleisiä liikenteenvalvontaratsioita.

Jos 2 momentissa tarkoitettua kokeen tai muun syyn perusteella olisi perusteltua aiheetta epäillä, että moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja on siinä määrin alkoholin vaikutuksen alainen, että hän täyttää rikoslain 23 luvun 3 §:ssä säädettyt rattijuopumuksen edellytykset, erätarkastajalla olisi oikeus estää tällaisen henkilön toimiminen kuljettajana. Sama oikeus erätarkastajalla olisi sellaisen vesialuksen kuljettajana toimivan tai aluksessa sen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä toimivan henkilön osalta, joka täyttää rikoslain 23 luvun 5 §:ssä vesiliikennejuopumukselle säädetty edellytykset. Tällaiset henkilöt muodostavat yleisen turvallisuusriskin tie- tai vesiliikenteessä, minkä vuoksi heidän ei tulisi sallia jatkaa kuljettajan- tai muussa edellä tarkoitettussa tehtävässä.

Metsästys- ja kalastusseurueisiin kuuluu monesti useampia henkilöitä. Mikäli seurueesta kuljettajana tai vesiliikennealuksessa

lisäksi edellä tarkoitettussa muussa tehtävässä toiminut ei voisi tehtävässään jatkaa, olisi erätarkastajan varmistettava, että seurueen jäsenistä joku muu voi hänet korvata tai huolehdittava tarvittaessa muulla tavalla henkilöiden turvallisesta poispääsystä alueelta.

8 §. Haltuunotto. Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastajalla olisi oikeus tarvittaessa ottaa tarkastettavalta pois ampuma-aseet ja ampumatarvikkeet sekä muut vaaralliset esineet ja aineet.

Kyseeeseen tulisi mikä tahansa esine tai aine, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa ihmisten turvallisuudelle tai merkittävää vahinkoa luonnolle. Vaarallisista esineistä ja aineista on annettu esimerkkejä 7 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pois otettu omaisuus olisi palautettava tarkastetulle heti tarkastuksen jälkeen, jollei henkilön voitaisi perustellusti epäillä päihtymyksensä, mielentilansa tai muiden olosuhteiden perusteella aiheuttavan välitöntä vaaraa ihmisille tai merkittävää vahinkoa luonnolle tai palauttamiselle olisi muu laillinen este.

Pykälän 2 momentin mukaan haltuun otettu omaisuus, jota ei voitaisi 1 momentissa tarkoitettujen syiden vuoksi palauttaa omaisuuden haltijalle, olisi ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluessa pois ostosta, luovutettava poliisille poliisilaissa tai ampuma-aseen ja ampumatarvikkeiden kysymyksessä ollen ampuma-aselaisissa säädettyjä toimenpiteitä varten. Poliisilain 24 §:n mukaan haltuun otettu omaisuus on palautettava haltijalle 14 vuorokauden kuluessa tai jollei sitä voida vaaratta palauttaa haltijalle, myytävä omistajan suostumuksella tai kysymyksen ollessa sellaisesta vähäarvoisesta omaisuudesta, jota ei voida palauttaa, hävitettävä päällystöön kuuluvan poliisimiehen luvalla.

Ampuma-aselain 99 §:n nojalla ampuma-ase, aseosa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot, jotka haltuunotosta tehdyn päätöksen nojalla ovat poliisin hallussa, voidaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä omistajan ilmoittamalle tai hyväksymälle asianmukaisen luvan haltijalle tai, jos niitä ei ole luovutettu asianmukaisen haltijalle, myydä julkisella huutokaupalla omistajan lukuun.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin luvat-

tomaan kalastukseen ja metsästykseseen liittyvästä haltuunotosta. Erätarkastajalla olisi oikeus ottaa haltuun kalastuslaissa (286/1982) säädettyin edellytyksin ja velvoittein luvattomaan kalastukseen käytetty pyydys ja vene tai muu kulkuväline, josta pyyntiä on harjoitettu sekä luvattomalla pyynnillä saatu saalis tai ryhtyä muihin kalastuslaissa säädettyihin toimenpiteisiin. Keskeiset tähän liittyvät säännökset sisältyvät kalastuslain (286/1982) valvontaa, talteen ottamista virka-apua koskevan 13 lukuun ja erityisesti lain 101 §:ään. Kalastuslain 102 §:ssä säädetään haltuun ottoon liittyvistä velvoitteista, joilla tarkoitetaan lähinnä haltuun otetun omaisuuden viivytystä luovuttamista poliisille. Haltuunottoa harkitessaan erätarkastajan olisi kiinnitettävä huomiota toimenpiteen oikeasuhtaisuuteen rikkomukseen nähden. Säännöksen tarkoituksena ei ole, että esimerkiksi arvoltaan huomattavan aluksen haltuun haltuunottoon ryhdyttäisiin vähäisen rikkomuksen vuoksi, vaan laittoman toiminnan jatkuessa tulisi turvautua poliisin virka-apuun.

Erätarkastajalla olisi metsästyslaissa (615/1993) säädettyin edellytyksin ja velvoittein oikeus ottaa haltuun tai tehdä toimintakyvyttömäksi luvattomaan metsästykseseen käytetty pyyntiväline sekä sellainen luvattomasti metsästetty riistaeläin, joka metsästyslain mukaan voidaan tuomita valtiolle menetetyksi. Keskeiset tähän liittyvät säännökset sisältyvät lainvastaisen toiminnan seuraamuksia sääntelevään metsästyslain 10 lukuun, erityisesti sen 80 ja 81 §:ään. Haltuun ottoon liittyvillä velvoitteilla tarkoitettaisiin lähinnä 81 §:ään sisältyvää säännöstä poliisille tehtävästä ilmoitus- ja luovutusvelvollisuudesta.

Pykälän 4 momenttiin sisältyvät säännökset erätarkastajan oikeudesta ottaa haltuun rikoksen kohde ja rikoksentekoväline epäilyn luonnonsuojelurikkomuksen yhteydessä. Luonnonsuojelurikkomusta säädetään luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:ssä. Haltuunotto-oikeus olisi olemassa tilanteissa, joista säädetään luonnonsuojelulain 60 §:ssä. Säännöksessä tarkoitettu oikeus koskisi metsästyks-, keräily- tai muita välineitä, joita on käytetty tai ilmeisesti aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelualueella noudatettavia säännöksiä tai määräyksiä. Haltuunotto-oikeus

koskisi myös luonnonsuojelualueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelualueella on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Säännöksen mukaan erätarkastajalla olisi lisäksi oikeus ottaa haltuun sellainen luonnonsuojelulain vastaisesti pyydetty eläin ja otettu kasvi tai muu rikoksen kohde, joka luonnonsuojelulain 59 §:n mukaan voidaan tuomita valtiolle menetetyksi.

Pykälän 4 momentin perusteella haltuun otettu rikoksen kohde saalista lukuun ottamatta ja rikoksentekoväline olisi ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluessa haltuun otosta, luovutettava poliisille.

9 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälä sisältäisi säännökset sen varalta, että erätarkastajaa estettäisiin suorittamasta tässä laissa tarkoitettua virkatehtävää. Pykälän 1 momentin mukaan tällaisissa tilanteissa, joissa valvontatehtävän suorittaminen saattaisi edellyttää turvautumista voimakeinoihin, erätarkastajan olisi ensimmäisenä vaihtoehtona käännyttävä joko poliisin tai rajavartiolaitoksen puoleen virka-avun saamiseksi.

Käytännön erävalvonnassa turvautuminen poliisin tai rajavartiolaitoksen virka-apuun ei eri syistä aina ole mahdollista. Esimerkiksi pitkät etäisyydet ja muut vireillä olevat virkatehtävät voivat vaikuttaa siihen, ettei virka-apua ole ainakaan kohtuullisessa ajassa saatavissa. Näiden tilanteiden varalta pykälän 2 momentissa säädetäisiin erätarkastajalle oikeus itsenäiseen voimankäyttöön yksittäistä erävalvontatehtävää suorittaessaan säännöksessä mainituin edellytyksin.

Keskeinen edellytys olisi ulkopuolisen virka-avun saatavuus. Virka-avun saatavuuden arviointi ei kuitenkaan olisi erätarkastajan, vaan avun antajan päätettävä asia. Voimakeinojen käyttöä edellyttävissä tilanteissa virka-apupyyntö olisi aina tehtävä, mikäli tilanne sen suinkin sallii.

Jos pyynnön jälkeen käy ilmi, että virka-apua ei ole saatavissa, erätarkastajan olisi itsenäistä voimankäyttöä harkitessaan vielä otettava huomioon erävalvontatehtävän tärkeys ja kiireellisyys sekä vastarinnan vaarallisuus. Jos tehtävää ei voida pitää tärkeänä eikä kiireellisenä ja jos vastarinta etukäteen voidaan arvioida vaaralliseksi, ei itsenäiseen

voimakeinojen käyttöön olisi säännöksen perusteella syytä eikä oikeutta ryhtyä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimakeinojen käyttämiseen liittyvistä yleisistä edellytyksistä ottaen huomioon, että voimakeinojen käyttö olisi äärimmäinen keino valvontatehtävän suorittamiseksi. Voimaa saataisiin käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka kuin erävalvontatehtävän suorittamiseksi on tarpeen. Säännöksen mukaan ennen voimakeinojen käyttämistä erätarkastajan olisi, mikäli tilanne sen sallii, annettava valvontatoimenpiteen kohteelle varoitus voimakeinojen käyttämisestä, jollei tämä muuten luovu lainvastaisesta toimenpiteestä, taikka noudata erätarkastajan neuvoja, kehotuksia tai käskyjä. Muutenkin huomioon olisi otettava lakiehdotuksen 4 §:n säännökset erävalvonnassa noudatettavista yleisistä periaatteista, joihin kuuluu myös se, että erätarkastajalla olisi oikeus luopua toimenpiteestä, jos siitä aiheutuvat haitat olisivat tavoiteltavia etuja suuremmat.

Pykälän 4 momenttiin on otettu viittaukset rangaistusvastuun vapautusperusteita sääntelevään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momenttiin ja lievennysperusteita sääntelevään 7 §:ään. Viittauksilla on haluttu osaltaan korostaa harkintaa voimakeinoihin turvautumisessa ja sitä, että voimaa ei ole tarkoitettu käytettäväksi enempää kuin tehtävä ja tilanteen kokonaisarviointi antavat aiheita.

10 §. Oikeudet toisen kiinteistöllä. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset siitä, milloin erätarkastajalla olisi yksittäisen erävalvontatehtävän suorittamiseksi oikeus liikkua toisen omistamalla maa- ja vesialueella ja käyttää siellä tässä laissa säädettyjä toimivaltuuksia. Näin olisi asianlaita esimerkiksi silloin, kun valvontatoimenpiteen kohteena oleva henkilö pyrkii välttämään toimenpidettä pakenemalla tai muuten siirtymällä pois Metsähallituksen alueelta. Tarve liikkumiseen toisen alueella voisi perustua myös siihen, että säännösten rikkominen on toteutettu tai sitä ollaan toteuttamassa toisen alueelta siten, että seuraus ilmenee tai todennäköisesti ilmenisi Metsähallituksen alueella. Toisen alueelle menemisen ja valvontatoimenpiteisiin ryhtymisen edellytyksenä olisi aina konkreettisen valvontatehtävän suorittaminen. Jos rikkomiseen ei oltaisi puuttumassa verekseltään, asia ei kuuluisi erätarkastajan tehtävään, vaan

poliisille.

Säännös ei oikeuttaisi liikkumiseen toisen pihapiirissä tai muulla kotirauhan piiriin kuuluvalla alueella muuta kuin erävalvontatehtävän suorittamiseen liittyvästä pakottavasta syystä.

Liikkuminen toisen alueella voisi tapahtua jalan, suksilla ja Metsähallituksen käytössä olevalla kulkuneuvolla.

Säännöksellä ei ole tarkoitus puuttua siihen, mitä maastoliikennelain (1710/1995) 4 §:ssä säädetään ilman maanomistajan lupaa tapahtuvasta maastossa liikkumisesta virkatehtävissä.

11 §. Eläimen kiinniottaminen ja lopettaminen. Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastajan oikeuteen ottaa kiinni ja tarvittaessa lopettaa eläin sovellettaisiin, mitä eläinsuojelulaisissa (247/1996), luonnonsuojelulaisissa (1096/1996) ja metsästyslaissa (615/1993) eläimen kiinniotto- ja lopettamisoikeudesta säädetään.

Eläinsuojelulain 14 §:n 4 momentin mukaan sairasta, vahingoittunutta tai muuten avuttomassa tilassa olevaa luonnonvaraista eläintä on pyrittävä auttamaan. Jos eläin on kuitenkin sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on ilmeistä julmuutta sitä kohtaan, eläin on lopetettava tai on huolehdittava siitä, että se lopetetaan. Luonnonsuojelulain 41 §:ään sisältyy vastaavankaltainen säännös rauhoitettujen eläinten osalta. Laissa säädetään nimenomaisesti vielä siitä, että eläin voidaan ottaa haltuun hoitoon kuljettamista ja tilapäistä hoitoa varten.

Tähän liittyvä keskeisin metsästyslain säännös sisältyy 41 §:n 1 momenttiin. Sen mukaan laillisen metsästyksen lisäksi riistaeläimen saa tappaa vain, jos tappaminen on välttämätöntä ihmisiä taikka kotieläintä, viljeltyä eläintä tai muuta omaisuutta välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi. Rauhoittamattoman eläimen tappamista koskevia säännöksiä sisältyy lisäksi metsästyslain 7 lukuun. Metsästyslain 54 §:n mukaan erätarkastajalla on laissa säädetyn edellytyksin oikeus koiran kiinniottamiseen.

Säännöksellä ei ole tarkoitettu annettavaksi erätarkastajalle edellä mainituissa laeissa säädetystä poikkeavia toimivaltuuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan erätarkastajalla olisi oikeus kantaa 1 momentissa tarkoitettujen tilanteiden varalta eläimen lopettami-

seen soveltuvaan asetta. Asetta ei saisi käyttää muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Häätavarjelusta ja pakkotilasta säädetään rikoslaissa erikseen.

12 §. Esitutinnan toimittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastaja toimittaisi erävalvontaan liittyvässä yksinkertaisessa ja selvässä rikosasiassa esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettua suppean esitutinnan, jos teosta ei olisi yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa muuta rangaistusta kuin sakkoa. Tutkinnassa noudatettaisiin suppeaa esitutkintaa koskevia esitutkintalain säännöksiä. Esitutkintalain mukaan suppeassa esitutkinnassa ei pääsääntöisesti ole tutkinnan johtajaa. Kuulustelukertomukseen tai muuhun asiakirjaan merkitään vain kuulusteltavana olevan kertomuksen pääsisältö. Epäilylle ei tarvitse selvittää hänen oikeuksiaan käyttäen avustajaa esitutkinnassa sekä sitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja. Kuulustelussa ei myöskään tarvita todistajaa eikä alle 15 vuotiaan lailliselle edustajalle tarvitse varata oikeutta olla kuulustelussa läsnä.

Esimerkkeinä säännöksistä, joihin liittyvissä rikkomuksissa erätarkastaja voisi suorittaa suppean esitutinnan, jos asia on yksinkertainen ja selvä eikä siitä yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti ole odotettavissa muuta rangaistusta kuin sakkoa, voidaan mainita metsästyslain 74 § (metsästysrikkomus), kalastuslain 108 §:n 1 momentin 1–5 ja 8 kohdat (kalastusrikkomus), luonnonsuojelulain 58 § (luonnonsuojelurikkomus), maastoliikennelain 4 luvun 25 § (maastoliikenneriikkomus), vesiliikennelain 24 § (vesiliikenneriikkomus), eläinsuojelulain 54 § (eläinsuojelurikkomus), jätelain 19 § (roskaamiskiellon rikkomus) ja pelastuslain 24 § (avotulentekokiellon rikkomus).

Myös eräiden rikoslaissa rangaistavaksi säädettyjen tekojen tutkinta voisi kuulua erätarkastajalle silloin, kun suppean esitutinnan suorittamiselle säädetty edellytykset täyttyvät. Näitä olisivat rikoslain 17 luvun 15 § (lievä eläinsuojelurikos), 28 luvun 3 § (näpistys), 10 § (luvaton pyynti) ja 11 § (hallinnan loukkaus), 35 luvun 3 § (lievä vahingon teko), 48 luvun 3 §:n 1 ja 4 momentti (ympäristörikkomus) sekä 48 a luvun 4 § (laittoman saaliin kätkeminen).

Edellä tämän pykälän perusteluissa viita-

tuissa säännöksissä tarkoitettuja rikkomuksista säädetty seuraamus on sakko tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Rikkomukset muodostaisivat erätarkastajan toimivaltaan kuuluvan tutkintaoikeuden ydinalueen, jos asia on yksinkertainen ja selvä. Säännöksen mukaan erätarkastajalla olisi oikeus suorittaa tutkinta myös silloin, kun teon seuraamus yleisen rangaistuskäytännön mukaan olisi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Laissa säädetty rangaistusmaksimit voisivat siten olla edellä mainittua korkeampiakin. Kun erätarkastaja harkitsee tutkinnan suorittamista tällaisissa tapauksissa, hänen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota asian selvyyteen ja yksinkertaisuuteen.

Esitutkintaoikeuden antaminen erätarkastajalle helpottaisi teon selvittämistä ja parantaisi epäilyn oikeusturvaa. Samalla vältettäisiin kustannuksia lisäävää viranomaistyötä verrattuna siihen, että tutkinta aina siirrettäisiin poliisin tehtäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan esitutkinta olisi siirrettävä viipymättä poliisin tehtäväksi, jos tutkinta vaatii suppeaa esitutkintaa laajempia tutkintatoimenpiteitä, edellyttäen henkilön kutsumista erikseen pidettävään kuulusteluun tai jos valvontatilanteessa on jouduttu turvautumaan voimakeinoin. Kun erätarkastaja siirtäisi asian tutkinnan poliisin tehtäväksi, olisi asianmukaista, että hän ilman aiheutonta viivytystä ilmoittaisi siirrosta esimiehelleen.

Vaikka esitutkinta siirretään poliisin tehtäväksi, olisi erätarkastajan huolehdittava tutkinnan aloittamiseksi ja turvaamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä kuten epäillyn henkilöllisyyden selvittämisestä, mahdollisten todistajien nimien muistiin merkitsemisestä sekä tekopaikan tai -alueen tarvittavasta eristämisestä.

13 §. Rikesakon määrääminen ja rangaistusvaatimuksen antaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin erätarkastajalle oikeus määrätä rikesakko tässä laissa tarkoitettujen säännösten rikkomuksen seuraamukseksi, jos asia voidaan käsitellä rikesakkomenettelystä annetussa laissa (66/1983) säädettyssä rikesakkomenettelyssä. Tämän lain mukaisena edellytyksenä olisi lisäksi, että asianomainen antaa kirjallisen suostumuksen asian käsittelemiseksi rikesakkomenettelyssä. Suostumus

voitaisiin antaa rikesakkolomakkeella. Asiaan sovellettaisiin muutoin, mitä rikoslain 2 a luvussa ja rikesakkomenettelystä annetussa laissa säädetään.

Erätarkastajan oikeus määrätä rikesakko koskisi vain sellaisia erävalvontatehtävään kuuluvia vähäisiä rikkomuksia, josta rikoslain 2 a luvun 9 §:n ja sen nojalla rikesakko-rikkomuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (610/1999) mukaan seuraamukseksi voidaan määrätä rikesakko. Näitä ovat jätelain (1072/2001) 19 §:ssä säädetyn roskaamiskiellon vähäinen rikkominen, kalan tai ravun pyytäminen ilman kalastuslain (286/1982) 88 §:n 1 momentissa tarkoitetun kalastushoitomaksun suorittamista tai maksua koskevan tositteen määrääjässä esittämisen laiminlyönti sekä viehekalastuksen suorittaminen ilman kalastuslain 88 §:n 2 momentissa tarkoitetun viehekalastusmaksun suorittamista tai maksua koskevan tositteen määrääjässä esittämisen laiminlyönti. Rikesakon enimmäismääräksi mainituista rikkomuksista on säädetty 50 euroa. Rikesakkomenettelyä on laajennettu eräisiin vesiliikenerikkomuksiin rikoslain muuttamisesta annetulla lailla (585/2005).

Rikoslain 2 a luvun 1 §:n mukaan rikesakko on euromäärältään kiinteä sakkoa lievempi varallisuusrangaistus. Maksamatonta rikesakkoa ei saa muuntaa vankeudeksi.

Rikesakkomenettelystä annetun lain 7 §:n mukaan rikesakkoasian esitutkinnassa selvitetään ainoastaan seikat, jotka ovat välttämättömiä rikesakon määräämistä varten. Jos rikkomuksesta epäilty kiistää rikkomuksen, suoritetaan esitutkinta rikesakkomääräyksen antajan harkitsemassa laajuudessa. Rikesakkomenettelystä annetun lain 11 §:n mukaan poliisipiirin päällikkö valvoo rikesakkomääräysten antamista. Valvonta koskisi myös erätarkastajan määräämiä rikesakkoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erätarkastajan oikeudesta käynnistää rangaistusmääräysmenettely tässä laissa tarkoitetussa rikosasiassa rangaistusvaatimus antamalla, jos asia rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaan voidaan rangaistusmääräysmenettelyssä käsitellä. Edellytyksenä olisi lisäksi, että epäilty antaa kirjallisen suostumuksen asian käsittelemiselle rangaistusmääräysmenettelyssä. Suostumus voitaisiin antaa rangaistusmääräysmenettelyssä

käytetyllä lomakkeella. Asiaan sovellettaisiin muutoin, mitä rangaistusmääräysmenettelystä annetussa laissa säädetään.

Erätarkastajan toimivalta antaa rangaistusvaatimus koskisi ainoastaan tässä laissa tarkoitettuja erävalvontatehtävään liittyviä rikosasioita silloin, kun tämän lain mukaiset ja muussa laissa säädetyt edellytykset rangaistusmääräysmenettelylle olisivat olemassa.

Tavanomaisimpia esimerkkejä rangaistus-säännöksistä, joiden rikkomisesta erätarkastaja voisi antaa rangaistusvaatimuksen, olisivat metsästyslain 74 § (metsästysrikkomus) ja 75 § (metsästyslain säännösten rikkominen), kalastuslain 108 §:n 1 momentin 1–5 ja 8 kohdat (kalastusrikkomus), luonnonsuojelulain 58 § (luonnonsuojelurikkomus), maastoliikennelain 4 luvun 25 § (maastoliikenerikkomus), vesiliikennelain 24 § (vesiliikenerikkomus), eläinsuojelulain 54 § (eläinsuojelurikkomus), jätelain 19 § (roskaamiskiellon rikkominen) ja pelastuslain 24 § (avotulentekokiellon rikkominen). Näitä olisivat lisäksi rikoslain 17 luvun 15 § (lievä eläinsuojelurikos), 28 luvun 3 § (näpistys), 10 § (luvaton pyynti) ja 11 § (hallinnan loukkaus), 35 luvun 3 § (lievä vahingonteko), 48 luvun 3 §:n 1 ja 4 momentti (ympäristörikkomus) sekä 48a luvun 4 § (laittoman saaliin kätkeminen).

Rangaistusmääräys on rikesakkomenettelyä ankarampi seuraamusmuoto muun muassa sen vuoksi, että se määrätään päiväsakkoina ja että vahvistettu rangaistusmääräys voidaan muuntaa vankeudeksi.

Säännös poikkeaisi rangaistusmääräysmenettelystä annetussa laissa säädetyistä menettelyistä siinä, että tämän lain mukaista rangaistusmääräystä ei voitaisi muuntaa vankeudeksi. Poikkeus olisi myös se, että epäilyltä vaadittaisiin kirjallisen suostumuksen asian käsittelemiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain mukainen rangaistusmääräysmenettely voidaan käynnistää epäillyn suostumuksesta riippumatta.

14 §. Huomautuksen antaminen. Pykälän mukaan erätarkastajalla olisi oikeus antaa muihin toimenpiteisiin ryhtymättä rikkomuksen tekijälle huomautus, jos teko olosuhteet huomioon ottaen on vähäinen. Teon vähäisyyttä arvioitaessa huomiota olisi kiinnitettävä rikotulla säännöksellä suojatun edun luon-

teeseen, aiheutuneeseen vahinkoon, tuottamusasteeseen ja muihin niiden kaltaisiin seikkoihin.

15 §. Virka-apu. Pykälän 1 momentin mukaan erätarkastajalla olisi oikeus saada yksittäisen erävalvontatehtävän suorittamiseen muulta valtion viranomaiselta sellaista tarpeellista virka-apua, jonka antamiseen asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Virka-apuun olisi syytä turvautua olosuhteet huomioon ottaen yleensä aina silloin, kun erävalvontatilanteessa jouduttaisiin turvautumaan voimakeinoihin. Kysymykseen tulevia viranomaisia olisivat lähinnä poliisi ja rajavartiolaitos.

Tarkoituksena on, että virka-apupyynnön esittäisi pääsääntöisesti Metsähallitus. Kiireellisissä tapauksissa erätarkastaja voisi kuitenkin kääntyä suoraan virka-avun antajan puoleen. Asianmukaista on, että erätarkastaja informoisi kiireellisissä tapauksissa esimiehiään niin pian kuin mahdollista sen arvioimiseksi, tarvitaanko asiassa Metsähallituksen tekemää virka-apupyynnöä.

Pykälän 2 momentin mukaan erätarkastaja olisi velvollinen antamaan poliisille ja muulle viranomaiselle virka-apua onnettomuuden sattuessa, kadonneen etsinnässä, etsintäkuulutetun kiinniottamisessa, ja muissa tehtäviinsä soveltuviissa tapauksissa. Virka-apu annettaisiin Metsähallitukselle osoitetusta pyynnöstä, jollei avun tarpeen kiireellisyydestä muuta johdu. Kiireellisissä tapauksissa antamastaan virka-avusta erätarkastajan olisi informoitava esimiehiään niin pian kuin tilanne sen sallii.

16 §. Tapahtumailmoitus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin erätarkastajan toimivaltuuksien käyttöön liittyvästä kirjaamisvelvoitteesta, tapahtumailmoituksen laatimisesta. Säännöksen tarkoituksena olisi yhtäältä asianosaisten, erityisesti toimenpiteen kohteena olevan epäillyn oikeusturvan varmistaminen. Toisaalta kirjaaminen palvelisi erävalvonnan valvontaa suorittavien viranomaisten toimintaa.

Tapahtumailmoituksen laatimisvelvoite koskisi lakiehdotuksen 6:ssä tarkoitettua kiinniottoa, 7 §:ssä tarkoitettua turvallisuustarkastusta, 8 §:ssä tarkoitettua esineiden haltuunottoa ja 9 §:ssä tarkoitettua voimakeinojen käyttämistä. Jotta kirjaaminen vastaisi tarkoitustaan, olisi se tehtävä ilman aiheeton-

ta viivytystä valvontatoimenpiteen suorittamisen jälkeen.

Koska 1 momentissa tarkoitetuista tapahtumailmoituksista muodostuva tietojoukko saattaa muodostaa henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettua henkilörekisterin, pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännökset tapahtumailmoituksen tietosisällöstä sekä tietojen käyttötarkoituksesta ja säilyttämisaikajasta. Säilyttämisaikan umpeen kuluttua tiedot olisi hävitettävä.

Pykälän 3 momentin mukaan tapahtumailmoitukseen sisältyvien tietojen käsittelyyn sovellettaisiin muuten, mitä henkilötietolaissa säädetään.

17 §. Vahingon korvaaminen. Pykälän 1 momentin mukaan erävalvontatehtävän yhteydessä aiheutuneen vahingon korvaamisesta olisi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) vahingonkorvauksesta julkista valtaa käytettäessä säädetään. Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon edellyttäen, että toimen tai tehtävien suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu. Korvattavaa vahinkoa koskevat säännökset sisältyvät vahingonkorvauslain 5 lukuun.

Pykälän 2 momentin mukaan erätarkastajan olisi viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus erävalvonnan yhteydessä syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai omaisuusvahingosta. Vahinkotapahtumasta olisi toimitettava poliisin suorittama tukinta, jos erätarkastaja sitä pyytää tai tutkintaan havaitaan olevan muutoin olevan tarvetta. Henkilövahingon vakavuus olisi poikkeuksetta peruste tutkinnan toimittamiselle samoin kuin yleensä omaisuusvahingon merkittävyys. Poliisitukinta olisi yleensä syytä käynnistää myös vahinkoa kärsineen Metsähallitukselle esittämän pyynnön johdosta.

Pykälän 3 momentin mukaan erävalvontatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneelle olisi viivytyksettä hankittava tarpeellista hoitoa. Henkilölle, joka ilmoittaa saaneensa vammoja erätarkastajan toimenpiteen johdosta, on annettava tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen tai jos lääkärintarkastuksen järjestäminen ei ole välittömästi mah-

dollista, hänelle on annettava tilaisuus päästä muun esteettömän henkilön tarkastettavaksi.

Pykälän 4 momentin mukaan kustannukset erävalvontatilanteessa vammoja saaneelle henkilölle tarpeellisen hoidon hankkimisesta ja tarkastuksista maksettaisiin etukäteen valtion varoista. Valtion varoista maksetut kustannukset perittäisiin takaisin, jollei se olisi ilmeisen kohtuutonta.

18 §. Valvonta. Pykälän 1 momentin mukaan Metsähallituksen erävalvontatoiminnan valvonta kuuluisi maa- ja metsätalousministeriön tehtävään. Pykälän mukaan maa- ja metsätalousministeriön olisi valvottava, että Metsähallituksen erävalvonta on lainmukaisesti ja asianmukaisesti järjestetty. Erityisesti huomiota olisi kiinnitettävä siihen, että erävalvonnan organisointi turvaa puolueettoman ja riippumattoman valvontatoiminnan sekä että toiminnan sisäinen valvonta on järjestetty. Ministeriö valvontatehtävään kuuluisi lisäksi osaltaan huolehtia erätarkastajien ammattitaidon ylläpitämiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Ylimpänä alueellisena poliisiviranomaisena asianomaisen lääninhallituksen tulisi valvoa erätarkastajille kuuluvien toimivaltuuksien käyttöä. Laillisuuden ohella lääninhallitusten asiana olisi valvoa valtuuksien käytön yhdenmukaisuutta, mikä korostaa valvontaviranomaisten yhteistoiminnan tarvetta.

Pykälän 2 momentin mukaan Metsähallituksen olisi laadittava erävalvonnasta kalenterivuositain toimintakertomus ja toimitettava se valvontaviranomaisille seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä valvonnan toteuttamista varten. Valvontaviranomaisilla olisi oikeus saada Metsähallitukselta jäljennös 16 §:ssä tarkoitettua tapahtumailmoituksesta ja muuta valvonnan kannalta tarpeellista tietoa.

19 §. Tarkemmat säännökset. Pykälässä annettaisiin valtuutus antaa valtioneuvoston asetuksella tarvittavat tarkemmat menettelyä koskevat säännökset 6 §:ssä tarkoitettua henkilöllisyyden selvittämisestä ja kiinniotosta, 7 §:ssä tarkoitettua turvallisuustarkastuksesta ja 8 §:ssä tarkoitettua omaisuuden haltuunotosta. Tarvittavat tarkemmat tekniset säännökset 16 §:ssä tarkoitettua toimenpideilmoituksesta ja 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua virkamerkistä annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

20 §. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 ja 2 momentti sisältäisivät tavanomaiset voimaantulosäännökset.

Pykälän 3 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa Metsähallituksen nykyiset erätarkastajan virat muuttuisivat tämän lain mukaisiksi erätarkastajan viroiksi ja virkojen nykyiset haltijat siirtyisivät sanottuihin virkoihin palvelussuhteensa ehtoihin sisältyvät oikeudet ja velvollisuudet säilyttäen. Siirtämiseen ei tarvittaisi virkamiesten suostumusta.

Pykälän 4 momenttiin sisältyisi siirtymäsäännös sen varalta, että vaikka kaikki nykyisistä erätarkastajista eivät täyttäisi lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentissa säädettyjä poliisikoulutusta koskevia erityisiä kelpoisuusehtoja, he voisivat jatkaa tehtävässään tämän lain mukaisina erätarkastajina.

1.2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta

14 §. Pykälään lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaisesti Metsähallituksen erätarkastajalla olisi oikeus siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan luovuttaa poliisin henkilörekistereihin suoraikäisesti tallentamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten toimivaltaansa kuuluvassa erävalvonnassa kirjattuja tarpeellisia toimenpidetietoja. Tällaisia tietoja olisivat muun muassa tutkintaan liittyvät tiedot ja rikostiedusteltiedot.

19 §. Pykälään lisättäisiin uusi 12 kohta, jonka mukaisesti poliisi saisi luovuttaa muista kuin lain 30 ja 31 §:ssä tarkoitetuista henkilörekistereistä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa Metsähallituksen erätarkastajalle tietoja, jotka ovat tarpeen erävalvojan toimivaltaan kuuluvien erävalvontatehtävien suorittamiseksi. Näitä olisivat lähinnä aserekisteriin, venerekisteriin ja liikennetietojärjestelmään liittyvät henkilötiedot, epäiltyyn liittyvät rikosrekisteritiedot etenkin vakavammassa rikosepäilyissä sekä sakon määräämiseen liittyvät verotustiedot.

2. Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin

tarvittavat tarkemmat menettelyä koskevat säännökset lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettua henkilöllisyyden selvittämisestä ja kiinniotosta, 7 §:ssä tarkoitettua turvallisuustarkastuksesta ja 8 §:ssä tarkoitettua haltuunotosta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annettaisiin tarvittavat tekniset säännökset lakiehdotuksen 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua virkamerkistä ja 16 §:ssä tarkoitettua tapahtumailmoituksesta.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2006.

4. Suhde perustuslakiin

Esitys liittyy perustuslakiin useassa mielessä. Esityksessä ehdotetaan annettavaksi valtion liikelaitoksena toimivalle Metsähallitukselle julkisia hallintotehtäviä, joihin sisältyy merkittävääkin julkisen vallankäyttöä. Kysymys kuuluu, voidaanko tehtävien antoa valtion liikelaitoksen yhteyteen pitää perustuslain 124 §:n säännösten mukaisena. Esityksessä annettaisiin erävalvontaa suorittaville Metsähallituksen virkamiehille, erätarkastajille toimivaltuuksia, joilla voitaisiin puuttua perustuslaissa suojattuihin yksilön perusoikeuksiin. Lisäksi erätarkastajat saisivat rikesakon määräämisoikeuden ja rangaistusvaatimuksen anto-oikeuden kautta rikosoikeudellisen tuomiovallan käyttämiseen liittyviä toimivaltuuksia. On arvioitava, voidaanko esityksen mukaista puuttumisoikeutta perusoikeuksiin ja sanottuja rangaistusseuraamusten antamiseen liittyviä oikeuksia pitää perustuslain kannalta hyväksyttävänä, kun otetaan huomioon, että lain eräänä tarkoituksena on osaltaan edistää perustuslaissa säädetyn ympäristövastuusäännöksen toteutumista.

Esityksen mukaan erävalvontatehtävä kuuluu Metsähallituksessa julkisia hallintotehtäviä hoitavalle julkisten hallintotehtävien yksikölle, jossa erävalvontatehtävää hoitaisivat virkasuhteessa olevat erätarkastajat. Yksikön muukin henkilöstö, joka tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä, olisi virkasuhteessa. Yksikkö olisi liiketoiminnasta erillinen ja riippumaton. Perustuslakivaliokunta

on hallituksen esityksestä laiksi Metsähallituksesta (HE 154/2004) antamassaan lausunnossa (PeVL 38/2004) katsonut, että virkamiestehtävien osoittaminen Metsähallituksen yhteydessä toimivaan liikelaitoksesta erilliseen ja riippumattomaan julkisten hallintotehtävien yksikköön on tapa lailla organisoida virkamieshallintoa eikä järjestelyssä ollut perustuslain kannalta huomauttamista. Edellä oleva huomioon ottaen hallitus katsoo, ettei erävalvontatehtävien antaminen Metsähallitukselle lähtökohtaisesti olisi ristiriidassa perustuslain kanssa.

Edellä tarkoitettuun hallituksen esitykseen laiksi Metsähallituksesta sisältyi käsillä olevaan esitykseen verrattuna huomattavasti väljemmät säännökset erävalvonnasta. Siitä antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi valtuuksien annon olleen liian avointa eikä täyttävän lailla säätämisen ja siihen liittyvän täsmällisyyden ja tarkkara- ja isuuden vaatimuksia. Valiokunnan mielestä asianmukaisin vaihtoehto olisi säätää erävalvonnasta erikseen siten, että laissa olisi säännökset erävalvojista, heidän koulutuksestaan, tehtävistään, toimivallastaan ja sen käyttämisen edellytyksistä.

Lausunnossa perustuslakivaliokunta aikaisempiin kannanottoihinsa viitaten totesi, että perusoikeuksiin kohdistuvia puuttumisvaltuuksia ei tullut antaa viranomaisille laajemmin kuin siihen on välttämätöntä tarvetta. Valtuuksien tuli lisäksi olla oikeasuhtaisia tehtäviin nähden. Esimerkkeinä erävalvontaan sopivista toimivaltuuksista valiokunta nimesi henkilöllisyyden selvittämisen sekä eläimen kiinniottamisen ja lopettamisen. Voimakeinojen käyttäminen voisi valiokunnan mielestä tulla kysymykseen vain tarkoin rajatuissa tapauksissa. Pääsääntöisesti voimakeinojen käyttöön tuli pyytää poliisilta virka-apua.

Käsillä oleva hallituksen esitys on pyritty tältä osin laatimaan ottaen huomioon edellä tarkoitettut perustuslakivaliokunnan kannanotot.

Mitä rikesakon määräämiseen ja rangaistusvaatimuksen antamiseen tulee, niin on todettava, että erätarkastajat saisivat niiden kautta rikosoikeudellisen tuomiovallan piiriin kuuluvia oikeuksia. Rooli olisi samankaltainen, joka on tähän mennessä annettu vain poliisille, rajavartijoille ja tullille. Rikesak-

komenettelyä ja rangaistusmääräysmenettelyä koskevat yleislait on säädetty perustuslainsäätämismenettelyssä. Esitys merkitsisi rikesakkomennettelyn ja rangaistusmääräysmenettelyn soveltajapiirin laajentamista tavallisen lain säätämismenettelyssä niin kuin rajavartioiden ja tullin osaltakin on tehty. Samalla menettelyille asetettaisiin tavanomaista rajoitetummat soveltamisedellytykset esitykseen sisältyvillä uusilla oikeusturvakeilla.

Uusina oikeusturvakeina rikesakkomennettelylle ja rangaistusmääräysmenettelylle vaadittaisiin epäillyn kirjallinen suostumus. Erätarkastajan oikeus käyttää rangaistusvaatimusta rajattaisiin 20 päiväsakkoon. Keskei-

simpänä rangaistusvaatimuksen osalta voidaan pitää, ettei sen perusteella määrättyä sakkorangaistusta saisi muuntaa vankeudeksi.

Mainittujen uusien oikeusturvakeiden perusteella hallitus katsoo, että esitys olisi tältä osin kokonaisuutena hyväksyttävissä ja säädettävissä tavallisen lain säätämismenettelyssä.

Esityksen luonteen huomioon ottaen hallitus pitää suotavana, että siitä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Laki****Metsähallituksen erävalvonnasta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetyn erävalvonnan tarkoituksena on edistää ja valvoa Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden käytön lainmukaisuutta sekä ennaltaehkäistä ja erävalvontaan kuuluvassa laajuudessa selvittää siihen liittyviä rikoksia.

2 §

Erävalvonta

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä *erävalvonnalla* tarkoitetaan:

1) metsästystä, kalastusta, luonnonsuojelua, luonnonvaraisten eläinten kohtelua, avotulentekoa ja roskaamista koskevien säännösten noudattamisen valvontaa;

2) maastoliikenteestä luontaiselinkeinoille, luonnolle ja sen yleiselle virkistyskäytölle sekä muulle yleiselle edulle aiheutuvien häiriöjen ehkäisemistä ja oikeutta liikkua maastossa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla koskevien säännösten noudattamisen valvontaa;

3) kalastuksen ja muun elinkeinon, luonnon ja sen yleisen virkistyskäytön sekä muun yleisen edun suojelemista koskevien vesiliikennesäännösten noudattamisen valvontaa;

4) siten kuin ampuma-aselaisissa (1/1998) säädetään, ampuma-aseita ja ampumatarpeita koskevien säännösten noudattamisen valvontaa.

Erävalvontaan kuuluu lisäksi Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden ja muun omaisuuden vartiointia.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen

erävalvontaan ei kuulu Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/1994) ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonta.

3 §

Erätarkastajat

Erävalvontaa varten Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikössä on virkasuhteessa olevia erätarkastajia.

Kelpoisuusvaatimuksena erätarkastajan virkaan on poliisin perustutkinto ja perehtyneisyys erävalvontaan. Virkaan nimitettävän on oltava elämäntavoiltaan nuhteeton.

Erätarkastajalla on hänen asemansa osoittava virkamerkki.

4 §

Erävalvonnassa noudatettavat periaatteet

Erävalvontaan kuuluvat tehtävät on suoritettava asiallisesti, puolueettomasti ja sovinnollisuutta edistäen. Tehtävästä ei saa aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin erävalvonnan toteuttamiseksi on välttämätöntä. Tehtävän on oltava perusteltu suhteessa valvonnan tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviioon vaikuttaviin seikkoihin.

Erätarkastajan tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä saamaan valvonnan kohteena oleva noudattamaan lakia.

Erätarkastaja voi luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voi johtaa kohtuutomaan seuraukseen asian merkitys ja tavoit-

teltava tulos huomioon ottaen.

Erätarkastajan on pidettävä virkamerkki mukana erävalvontaan kuuluvissa tehtävissä ja tarvittaessa tai vaadittaessa esitettävä se.

5 §

Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen

Erätarkastajan on välittömästi ilmoitettava henkilön vapautteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle. Muun toimenpiteen peruste on ilmoitettava niin pian kuin se on mahdollista toimenpidettä vaarantamatta.

6 §

Henkilöllisyyden selvittäminen ja oikeus kiinni ottamiseen

Erätarkastajalla on erävalvontaan kuuluvassa yksittäisessä tehtävässä oikeus pysäyttää henkilö ja kulkuneuvo sekä saada tieto henkilön ja kulkuneuvossa olevien henkilöiden nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos henkilötunnusta ei ole, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta nämä ovat tavoitettavissa. Erätarkastajalla on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka kieltäytyy antamasta henkilöllisyyden selvittämiseksi tarpeellisia tietoja tai antaa todennäköisesti virheellisen tiedon. Oikeus kiinni ottamiseen on myös silloin, kun kiinni ottaminen on välttämätöntä erävalvontaa koskevien säännösten vakavan rikkomisen jatkamisen estämiseksi ja kiinni ottaminen on tekoon nähden oikeasuhteinen pakkokeino.

Kiinni otettu on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat tiedot on saatu tai kun vaaraa säännösten rikkomisesta ei enää ole. Hänet on kuitenkin päästettävä vapaaksi viimeistään kuuden tunnin kuluttua kiinni ottamisesta tai luovutettava ilman aiheutonta viivytystä poliisille.

7 §

Turvallisuustarkastus

Erätarkastajalla on 6 §:ssä tarkoitettua kiinni ottamisen ja kulkuneuvon pysäyttämisen

yhteydessä oikeus tarkastaa henkilö ja sekä kulkuneuvo, jos se välttämätöntä sen varmistamiseksi, että henkilöllä tai kulkuneuvossa ei ole aseita, esineitä tai aineita, joilla voidaan vaarantaa erävalvontaa taikka aiheuttaa vaaraa ihmisille tai merkittävää vahinkoa luonnolle.

Jos erävalvontaan kuuluvan yksittäisen tehtävän yhteydessä henkilön käytöksen ja muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja tai se, joka ohjailee vesialusta tai toimii aluksessa sen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä on siinä määrin alkoholin vaikutuksen alainen, että hän voi vaarantaa yleistä turvallisuutta, erätarkastaja voi velvoittaa hänet suorittamaan puhalluskokeen.

Jos 2 momentissa tarkoitettua kokeen tai muiden seikkojen perusteella on perusteltua syytä epäillä, että moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja on syyllistynyt rikoslain (39/1889) 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumukseen taikka että se, joka ohjailee vesialusta tai toimii aluksessa sen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä, on syyllistynyt rikoslain 23 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun vesiliikennejuopumukseen, erätarkastajalla on oikeus estää kuljettajaa jatkamasta ajoa ja muuta henkilöä toimimasta tehtävässään. Erätarkastajan on tällöin tarvittaessa huolehdittava tarkastetun sekä kulkuneuvossa ja aluksessa mukana olleiden turvallisesta pois pääsystä alueelta.

8 §

Haltuunotto

Erätarkastajalla on 7 §:ssä tarkoitettua turvallisuustarkastuksessa oikeus tarvittaessa ottaa tarkastettavalta pois ampumaseet ja ampumatarvikkeet sekä muut vaaralliset esineet ja aineet. Omaisuus on palautettava haltijalle tarkastuksen jälkeen, jollei hänen voida perustellusti epäillä päihtymyksensä, mielentilansa tai muiden olosuhteiden perusteella aiheuttavan välitöntä vaaraa ihmisille tai merkittävää vahinkoa luonnolle taikka jollei luovuttamiselle ole muuta laissa säädettyä estettä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu omaisuus,

jota ei voida palauttaa haltijalle, on ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua sen pois ottamisesta, luovutettava poliisille poliisilaisissa (493/1995) tai, jos kysymys on ampumaseista tai ampumatarvikkeista, ampumaseilaissa säädettyjä toimenpiteitä varten.

Erätarkastajalla on kalastuslain (286/1982) mukaisesti oikeus ottaa talteen luvattomassa kalastuksessa käytetty pyydys ja vene tai muu kulkuväline, josta pyyntiä on harjoitettu, sekä luvattomasti pyydetty saalis taikka ryhtyä niiden osalta muihin kalastuslaissa säädettyihin toimenpiteisiin. Erätarkastajalla on metsästyslain (615/1993) mukaisesti oikeus ottaa talteen tai tehdä toimintakelvottomaksi luvattomaan metsästyksen käytetty pyyntiväline. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa talteen luvattomasti metsästetty riistaeläin, joka metsästyslain mukaan tuomitaan valtiolle menetetyksi.

Erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuun rikoslain 48 luvun 5 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikoksen tai luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikkomuksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline siten kuin luonnonsuojelulaissa haltuunotosta säädetään. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa haltuun rikoksen kohde, joka luonnonsuojelulain on tuomittava valtiolle menetetyksi. Haltuun otettu rikoksen kohde saalista lukuun ottamatta ja rikoksentekoväline on ilman aiheutonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua haltuun ottamisesta, luovutettava poliisille.

9 §

Voimakeinojen käyttö

Jos erätarkastajaa estetään suorittamasta tässä laissa tarkoitettua virkatehtävää, erätarkastaja voi pyytää poliisilta tai rajavartiola itokselta virka-apua.

Jos poliisin tai rajavartiolaitoksen virka-apua ei ole olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa saatavissa, erätarkastajalla on yksittäisen valvontatehtävän suorittamiseksi, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys sekä vastarinnan vaarallisuus, oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön

kiinniottamiseksi ja esteen poistamiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavina.

Jos voimakeinojen käyttäminen on välttämätöntä, on niitä käytettävä vai siinä määrin ja siihen saakka, kun erävalvontatehtävän suorittamiseksi on tarpeen. Ennen voimakeinojen käyttämistä erätarkastajan on, jos tilanne sen sallii, annettava valvontatoimenpiteen kohteelle varoitus voimakeinojen käyttämisestä, jos tämä ei muuten luovu lainvastaisesta toimenpiteestä taikka noudata erätarkastajan neuvoja, kehotuksia tai käskyjä. Rangaistusvastuun vapausperusteista säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja lievennysperusteista 7 §:ssä.

10 §

Oikeudet toisen kiinteistöllä

Erätarkastajalla on erävalvontaan kuuluvaa yksittäistä tehtävää suorittaessaan oikeus liikkua toisen maa- ja vesialueella jalan, sukilla ja Metsähallituksen käytössä olevalla kulkuneuvolla sekä käyttää tässä laissa säädettyjä toimivaltuuksia, jos valvonnan kohteena oleva pyrkii estämään tehtävän suorittamista pakenemalla tai muuten siirtymällä pois Metsähallituksen hallinnassa olevalta alueelta taikka rikkomalla tai valmistautumalla rikkomaa 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä siten, että teon seuraus ilmenee tai todennäköisesti ilmenisi Metsähallituksen alueella. Erätarkastajan on kuitenkin vältettävä liikkumista pihapiirissä ja siihen rinnastettavalla erityiseen käyttöön varatulla alueella, jollei liikkumiseen ole tehtävän suorittamiseen liittyvää pakottavaa syytä.

11 §

Eläimen kiinni ottaminen ja lopettaminen

Erätarkastajan oikeudesta ottaa kiinni ja tarvittaessa lopettaa eläin on voimassa, mitä eläinsuojelulaissa (247/1996), luonnonsuojelulaissa ja metsästyslaissa eläimen kiinniottamis- ja lopettamisoikeudesta säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua eläimen lopettamista varten erätarkastajalla on oikeus kantaa tehtävään soveltuvaa ampuma-asetta.

12 §

Esitutinnan toimittaminen

Erätarkastaja toimittaa tässä laissa tarkoitettua rikosasian selvittämiseksi esitutkintalain (449/1987) 44 §:ssä tarkoitettua suppean esitutinnan, jos asia on yksinkertainen ja selvä eikä teosta ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Esitutkinnassa noudetaan, mitä siitä erikseen säädetään.

Jos tutkinta vaatii suppeaa esitutkintaa laajempia tutkintatoimenpiteitä tai edellyttää jonkun saapumista erikseen pidettävään kuulusteluun taikka jos valvontatilanteessa on jouduttu turvautumaan voimakeinoin, tutkinta on viipymättä siirrettävä poliisiin tehtäväksi. Erätarkastajan on kuitenkin huolehdittava esitutkinnan aloittamiseksi ja turvaamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä.

13 §

Rikesakko ja rangaistusvaatimus

Jos erävalvonnassa ilmi tullut tässä laissa tarkoitettu rikosasia voidaan käsitellä rikesakkomennettelystä annetussa laissa (66/1983) säädettyssä rikesakkomennettelyssä, erätarkastajalla on oikeus määrätä rikesakko, jos sakon kohteena oleva antaa kirjallisen suostumuksen asian käsittelemiseksi rikesakkomennettelyssä. Asiaan sovelletaan muutoin, mitä rikesakkomennettelystä erikseen säädetään.

Jos erävalvonnassa ilmi tullut tässä laissa tarkoitettu rikosasia voidaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelystä annetussa laissa (692/1993) säädettyssä rangaistusmääräysmenettelyssä, erätarkastajalla on oikeus antaa rangaistusvaatimus, jos vaatimuksen kohteena oleva antaa kirjallisen suostumuksen asian käsittelemiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä. Rangaistusvaatimus saa olla enintään 20 päiväsakkoa, eikä sitä saa muuntaa van-

keudeksi. Asiaan sovelletaan muutoin, mitä rangaistusmääräysmenettelystä erikseen säädetään.

14 §

Huomautus

Jos erävalvontaa koskevien säännösten rikominen on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, erätarkastaja voi muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa tekoon syyllistyneelle huomautuksen.

15 §

Virka-apu

Erätarkastajalla on oikeus saada erävalvontaan kuuluvan yksittäisen tehtävän suorittamiseen muulta valtion viranomaiselta sellaista tarpeellista virka-apua, jonka antamiseen viranomainen on toimivaltainen. Virka-apu annetaan Metsähallituksen pyynnöstä, jollei avun tarpeen kiireellisyydestä muuta johdu.

Erätarkastaja on velvollinen antamaan poliisille ja muulle viranomaiselle virka-apua onnettomuuden sattuessa, kadonneen etsinnässä, etsintäkuulutetun kiinniottamisessa ja muissa tehtäviinsä soveltuvissa tapauksissa. Virka-apu annetaan Metsähallitukselle osoitetusta pyynnöstä, jollei avun tarpeen kiireellisyydestä muuta johdu.

16 §

Tapahutumailmoitus

Asianosasten oikeusturvan parantamiseksi ja erävalvonnan valvontaa varten 6 §:ssä tarkoitettua kiinni ottamisesta, 7 §:ssä tarkoitettua turvallisuustarkastuksesta, 8 §:ssä tarkoitettua omaisuuden haltuun ottamisesta ja 9 §:ssä tarkoitettua voimakeinojen käytämisestä erätarkastajan on laadittava tapahutumailmoitus.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun tapahutumailmoitukseen merkitään seuraavat tiedot:

1) toimenpiteen kohteena olevan henkilön tunnistetiedot henkilötunnus mukaan lukien;

2) epäily rikkomus, jonka selvittämiseksi toimenpiteeseen on ryhdytty;

3) toimenpiteen laatu sekä luettelo sellaisista haltuun otetuista esineistä ja aineista, joita ei voida turvallisuustarkastuksen jälkeen haltijalle palauttaa;

4) toimenpiteen ajankohta ja suorittaja.

Tietoja saa käyttää vain 1 momentissa säädettyyn tarkoitukseen.

Metsähallituksen on säilytettävä tapahtumailmoitukset kahden vuoden ajan niiden laatimispäivää seuraavan kalenterivuoden alusta lukien, minkä jälkeen ne on hävitettävä.

Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, tapahtumailmoitukseen sisältyvien tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolain (523/1999) säännöksiä.

17 §

Vahingon korvaaminen

Erävalvonnasta syntyneen vahingon korvaamisesta on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) vahingonkorvauksesta julkista valtaa käytettäessä säädetään.

Erätarkastajan on viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus erävalvonnassa syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai omaisuusvahingosta. Vahinkotapahtumasta on toimitettava poliisitutkinta, jos vahinkoa kärsinyt tai erätarkastaja sitä pyytää tai tutkintaan havaitaan muutoin olevan tarvetta.

Erävalvontaan kuuluvaa tehtävää suoritettaessa vammoja saaneelle henkilölle on viivytyksettä hankittava tarpeellista hoitoa. Sille, joka ilmoittaa saaneensa vammoja erätarkastajan toimenpiteen johdosta, on annettava tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen. Jos lääkärintarkastusta ei voida välittömästi järjestää, hänelle on annettava tilaisuus päästä muun esteettömän henkilön tarkastettavaksi.

Kustannukset erävalvontaan kuuluvaa tehtävää suoritettaessa vammoja saaneelle hen-

kilölle tarpeellisen hoidon hankkimisesta ja tarpeellisista tarkastuksista suoritetaan ennakolta valtion varoista. Valtion varoista suoritettavat kustannukset, joiden korvaamiseen valtio ei ole velvollinen, peritään takaisin, jollei se ole ilmeisen kohtuutonta.

18 §

Valvonta

Maa- ja metsätalousministeriö valvoo Metsähallituksen erävalvonnan lainmukaisuutta ja asianmukaisuutta. Lääninhallitus valvoo toimialueellaan erävalvontaan kuuluvien toimivaltuuksien käyttöä.

Metsähallituksen on laadittava erävalvonnasta kalenterivuositain toimintakertomus ja toimitettava se seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille valvonnan toteuttamista varten. Valvontaviranomaisilla on oikeus saada Metsähallitukselta jäljennös 16 §:ssä tarkoitettua tapahtumailmoituksesta ja muuta valvonnan kannalta tarpeellista tietoa.

19 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarvittavat tarkemmat säännökset 6 §:ssä tarkoitettussa henkilöllisyyden selvittämisessä ja kiinniottamisessa, 7 §:ssä tarkoitettussa turvallisuustarkastuksessa ja 8 §:ssä tarkoitettussa haltuun ottamisessa noudatettavasta menettelystä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarvittavat tekniset säännökset 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua virkamerkistä ja 16 §:ssä tarkoitettua tapahtumailmoituksesta.

20 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2006.

Ennen lain täytäntöönpanoa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Metsähallituksen nykyiset erätarkastajan virat muuttuvat tämän lain mukaisiksi erätarkastajan viroiksi. Virkojen haltijat siirtyvät uusiin virkoihin palvelussuhteensa ehtoihin sisältyvin oikeuksin ja velvollisuuksin. Siir-

toon ei tarvita virkamiesten suostumusta.

Erätarkastajaan, joka on nimitetty virkaan ennen tämän lain voimaantuloa, ei sovelleta, mitä 3 §:n 2 momentissa säädetään erätarkastajan kelpoisuusvaatimuksista.

Helsingissä päivänä kuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Juha Korkeaoja*

2.

Laki**henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 22 päivänä elokuuta 2003 annetun lain (761/2003) 14 §:än 4 kohta ja 19 §:n 1 momentin 11 kohta, sellaisena kuin niistä on 14 §:n 4 kohta laissa 594/2005, sekä

lisätään 14 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 594/2005, uusi 5 kohta ja 19 §:än 1 momenttiin sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa, uusi 12 kohta seuraavasti:

14 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten

Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten luovuttaa:

4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa (578/2005) tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle;

5) Metsähallituksen erätarkastaja toimivaltansa kuuluvassa erävalvonnassa kirjattuja tarpeellisia toimenpidetietoja.

19 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

11) haastemieslain (505/1986) 1 ja 6 §:ssä mainitulle virkamiehelle muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista varten.

12) Metsähallituksen erätarkastajalle toimivaltansa kuuluvassa erävalvonnassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2006.

Helsingissä päivänä kuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Juha Korkeaoja*

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 22 päivänä elokuuta 2003 annetun lain (761/2003) 14 §:än 4 kohta ja 19 §:n 1 momentin 11 kohta, sellaisena kuin niistä on 14 §:n 4 kohta laissa 594/2005, sekä

lisätään 14 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 594/2005, uusi 5 kohta ja 19 §:än 1 momenttiin sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa, uusi 12 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

14 §.

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten.

Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten luovuttaa:

4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa (578/2005) tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle.

19 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäynnösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

11) haastemieslain (505/1986) 1 ja 6 §:ssä mainitulle virkamiehelle muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista varten.

Ehdotus

14 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten

Poliisin henkilörekistereihin voivat, siten kuin rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla tai konekielisessä muodossa tallettamista varten luovuttaa:

4) rajavartiolaitos 2 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa (578/2005) tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle, sekä 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitossa tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle;

5) *Metsähallituksen erätarkastaja toimivaltaansa kuuluvassa erävalvonnassa kirjattuja tarpeellisia toimenpidetietoja.*

19 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäynnösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

11) haastemieslain (505/1986) 1 ja 6 §:ssä mainitulle virkamiehelle muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista varten;

12) *Metsähallituksen erätarkastajalle toimivaltaansa kuuluvassa erävalvonnassa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2006.

MMM:n vuonna 2005 julkaisemat työryhmämuistiot

- 2005:1 Viljelijätukien sähköisen asioinnin esiselvitysprojekti. Projektin loppuraportti
ISBN 952-453-212-3
- 2005:2 Luonnonmukaisen elintarviketuotannon yhteistyöryhmän loppuraportti
ISBN 952-453-213-1
- 2005:3 Osakeyhtiömuotoisten ja monialaisten maatilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen
ISBN 952-453-214-X
- 2005:4 Maaseudun yritystoiminnan tuotteistettujen palvelujen ja viranomaiskäytäntöjen yhdenmukaistaminen -työryhmä
ISBN 952-453-219-0
- 2005:5 Maankäytön seurantajärjestelmien kehittäminen
ISBN 952-453-220-4
- 2005:6 Lusto-työryhmän muistio
ISBN 952-453-223-9
- 2005:7 Vesihuollon erityistilannetyöryhmän loppuraportti.
Ehdotukset toimenpiteiksi vesihuollon varautumisen kehittämiseksi
ISBN 952-453-225-5
- 2005:8 Ensisaapumispaikkavalvonnan järjestäminen
ISBN 952-453-226-3
- 2005:9 Muuntogeenisten viljelykasvien sekä tavanomaisen ja luonnonmukaisen maatalous tuotannon rinnakkaiselon mahdollistaminen Suomessa. Väli­raportti
ISBN 952-453-227-1

ISSN 0781-6723
ISBN 952-453-232-8